Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA
magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 28 ianuarie 2006

CETATEA DACICĂ ARDEU

ASEDIATĂ DUPĂ 1900 DE ANI DE CĂTRE

CĂUTĂTORII DE COMORI

ȘI

DISTRUGĂTORII DE MONUMENTE

SUMAR

EMINESCU ŞI DENSUŞIANU

pag. 6

TAINELE TĂBLIŢELOR DE LA SINAIA
• *Adrian Bucurescu*

pag. 23

ORIGINEA INDO-EUROPEANĂ: SUD-ESTUL EUROPEI
• *Dienekes Pontikos*
• *Traducere: prof. Timotei Ursu*

pag. 9

MONSTRUOASA CO-ALIŢIE ÎMPOTRIVA CE-TĂŢII DACICE ARDEU
• *Mihai Căstăian*
• *Iosif Vasile Ferencz*
• *Vladimir Brilinsky*

pag. 25

EDITORIAL

de Vladimir Brilinsky

MINISTERUL CULTURII ŞI RADIO EREVAN

Hotărât lucru, manipularea maselor este o armă în mâna unor netrebnici care sucesc capetele oamenilor, îi zăpăcesc, îi abat, uneori cu viclenie, alteori cu tembelism, de la realitatea evidentă, inducându-le confuzii şi semănând vrajbă. Un astfel de act s-a petrecut cu ceva timp în urmă când Ministerul Culturii, emite o scrisoare, care se dorea a fi un răspuns la o propunere înaintată de Fundaţia Dacia Revival, Preşedintelui României. Şi pentru că această hârtie a generat îndoieli gratuite, discuţii aprinse şi acuze nefondate, ne vedem nevoiţi să revenim şi să explicăm unora care s-au grăbit să înghită găluşca oferita de onor Ministerul Culturii, prin semnătura lui Virgil Nițulescu, care este de fapt realitatea. Şi vom încerca să explicăm ca la grădiniţă, pentru ca toţi cei care au sărit ca arşi la citirea acestui răspuns, să priceapă odată pentru totdeauna sensurile demersurilor şi acţiunilor pe care Dacia Revival le-a făcut şi le va face în continuare.

Preşedintele fondator al fundaţiei,-dr.Napoleon Săvescu a înmânat personal Domnului Traian Băsescu un memoriu, prin care îndemna autorităţile române să organizeze comemorarea a 1900 de ani de la moartea regelui Decebal, prin declararea anului 2006 ca „ANUL DECEBAL". Repetăm şi îngroşăm, **ANUL DECEBAL.** Surprinzător şi nefiresc, răspunsul la acest memoriu nu a venit de la Instituţia Preşedintelui, ci de la Ministerul Culturii.

În scrisoare, un funcţionar al ministerului sau poate chiar semnatarul acestuia răspunde, citãm : „Ca răspuns la petiţia dvs adresată Preşedintelui României, Domnul Traian BĂSESCU, vă transmitem faptul că Ministerul Culturii şi Cultelor a aprobat propunerea privind declararea anului 2006 ca „Anul Cultural Traian". Un răspuns pe care putem să-l catalogăm fie viclean meşteşugit, pentru a deturna sensul memoriului iniţial, fie negândit din punctul de vedere al formulării. Şi asta pentru simplul şi evidentul motiv că dr.Napoleon Săvescu **NU A CERUT** să fie declarat Anul Traian ci **Anul Decebal.** Altfel spus e ca într-un banc cu Radio Erevan în care se pune întrebarea dacă Ivan Ivanovici a primit în dar o bicicletă,iar răspunsul este că, da, este vorba de o bicicletă, dar nu i-a fost dăruită ci i-a fost furată.

Tembelism sau manipulare, asta trage concluzia fiecare, dar ca cineva fie el adversar al cauzei dacismului sau asociat acestei idei, să creadă măcar o clipă, că după mai bine de 10 ani de eforturi susţinute pentru aşezarea istoriei dacilor pe locul meritat, Fundaţia Dacia Revival sau doctorul Săvescu pot cere sărbătorirea cotropitorului Daciei, asta ţine deja de sfera patologicului.

Nu putem încheia editorialul de Ianuarie „LUNA LUCEAFĂRULUI" fără să ne amintim vorbe ce ar trebui să ne călăuzească în întreaga noastră conştiinţă şi care acum, parcă se potrivesc mai bine ca niciodată.

„Era un popor brav acela, care-a impus tribut Romei. Era un popor nobil acela, a cărui cădere te umple de lacrimi, iar nu de dispreţ, şi a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie şi libertate, a fi descendentul unui asemenea popor n-a fost şi nu va fi ruşine niciodată" (Mihail Eminescu)

"SARMISEGETUZA" sau "KOGAION"?

prof. Timotei URSU

Comunicarea de mai jos, prezentată la al VI-lea Congres de Dacologie de la Bucureşti (2005), reprezintă o IPOTEZĂ DE INTERPRETARE a unui aspect istoric considerat deficitar.

(Continuare din numărul trecut)

Nu trebuie desconsiderat efortul de decenii al celor care au trudit pentru a încerca să argumenteze ideia – chiar dacă, după părerea mea, lipsită de temeinicie - a unei *capitale dace aninată pe culmile Munţilor Orăştiei* sau „nițel mai la vale" (Costeşti, Blidaru – cum credea, la un moment dat, Constantin Daicoviciu). Dar toată această zonă înseamnă strâmte tăpşanuri care formează din punct de vedere strategic ceea ce se numeşte un „fund de sac" închis din trei părți de munți: acolo or câştigi o eventuală bătălie, or eşti literalmente pierdut. Nu mai ai „ieşire de fugă". În cel mai bun caz, dacă ar mai fi de imaginat cățărarea peste culmi înzăpezite, spre Est şi Sud, (peste Godeanu, Steaua Mare, Titianu, Şureanu, Vârfu lu Pătru, etc.) a unor luptători încercuiți şi disperați, este absolut inacceptabilă „evacuarea"pe aceeaşi cale a unei… curți regale, a visteriei, a sistemului guvernatorial, o veritabilă administrație, organ de conducere nu al unui trib oarecare ci a unui *REGAT* (pe vremea lui Decebal fruntariile statului dac întinzându-se, prin comuniuni tribale majoritare, din Pannonia pînă, se pare, în Moldova!)..

Voi incerca mai jos să argumentez suplimentar de ce cred că Decebal şi antecesorii săi şi-au avut <u>capitala la poalele Retezatului şi *nu în Munții Orăştiei*</u>.

În primul rând, deşi nu există o consemnare istorică *directă* în acest sens, odată cu cucerirea întăriturilor de „mai sus de Tapae", trupele lui Traian au reuşit - în anul 102 - dislocarea curții regale a lui Decebal din *capitală, din* ***Sarmizegetusa*** - (or, într-o ortografiere comună: **Sarmisegetuza**) - respectiv din **viitoarea "Colonia Dacica"**. Au ocupat-o, după cum rezultă din consemnarea lui Cassius Dio, probabil cu relativa - dar plăcuta! - surpriză de a beneficia de confortul unei reale aşezări urbane,cu zid de apărare, gata „modernizată" (anterior luptelor cu legiunile lui Traian?!) - de *meşteri romani, mai vechi şi mai noi*, a căror prezență e atestată nu numai de Cassius, dar şi de tratatul cu Domițian. Înseamnă, într-o astfel de ipostază, că era „mai puțin dacică" strălucita cetate de scaun a lui Decebal?! Deloc; in schimb ea prezenta un aspect „familiar" romanilor. (Probabil tocmai de aceea Traian… „*a lăsat o legiune la Sarmizegetusa*", vezi Cassius Dio, LXVIII,9 : pentru că acolo i se oferea un confort corespunzător, cu totul altceva decât neprimitoarea culme de munte de sub Godeanu!).

Potrivit unei ipoteze care ține seamă, în primul rând, de logică - regele dac, recunoscîndu-şi înfrângerea, a fost nevoit să se refugieze, - chiar pentru o durată de timp mai lungă, poate chiar şi după reînceperea confruntării militare din 105 - într-o altă locație: posibil chiar în „perimetrul sacru", fortificat, din Munții Orăştiei. La începutul secolului XX cercetătorul transilvan G. Teglas formula deja o ideie oarecum similară: că la Grădiştea Muncelului, grație bunei apărări oferite de fortificațiile din jur, ar fi putut fi „*ultimul loc de refugiu al lui Decebal*"!…

De acolo, din Munții Orăştiei - nevăzut de garnizoanele „presărate de Traian" - precum şi din alte posibile aşezări situate mai la Nord, (poate *Apullu(m)*, viitoarea Alba Iulia, localitate şi ea păzită prin forturi şi având în apropiere o cetățuie impresionantă cum e cea de la Piatra Craivii; dar poate şi din bunul punct strategic oferit de străvechiul fort de sub ulterioara Cetate a Devei?), Decebal şi-ar fi putut începe acțiunea de trădare a clauzelor tratatului cu Traian, … „ *primind dezertori, strângând arme, trimițând soli la vecinii de primprejur şi (*chiar!)*… înstăpânindu-se peste o bucată din pământul iazygilor"(!),* cf. Cassius Dio, LXVIII, 10.

Concluzie: o atare acțiune a regelui dac, întreprindere dificilă şi riscantă care nu se poate realiza cât ai bate din palme, <u>nu ar fi fost posibilă sub nasul „legiunii de la Sarmisegetuza"</u> (dacă acea capitală, „Sarmizegetusa", s-ar fi aflat în… Munții Orăştiei, iar Decebal s-ar fi aflat acolo, în „capitală", sub… supraveghere militară!).

Cititorul cărții „SARMIZEGETUSA REGIA, CAPITALA DACIEI PREROMANE", amintită la începutul acestor considerații, va afla – spre neşansa lui - un pasaj care se vrea radical, dar care omite să precizeze că situarea *capitalei dace*, acolo, în

Munţii Orăştiei, este doar o simplă ipoteză (pe cât de ilogică pe atât de lipsită de dovezi materiale); e o ipoteză"frumoasă în sine", precum povestea meşterului Manole, cel care şi-a făcut aripi de şindrilă pentru a zbura de pe acoperişul mânăstirii în care şi-a înzidit soţia; numai că de astă dată fantezia e servită drept „adevăr istoric"… Reproduc acest pasaj din cartea celor patru autori, pentru farmecul lui literar, nu şi pentru osârdia de a mai adăuga încă o lopată de negură peste „Capitala Regilor Daci": „*După respingerea ataculului lui Decebal în Moesia* (!?) *petrecut în iarna anului 101-102,*(deci în primul război!), *în primăvară* (Traian) *îşi reia marşul spre Sarmizegetusa. Grosul trupelor romane, sub conducerea împăratului, înaintează spre Sarmizegetusa dinspre Valea Mureşului* (adică… venind de la Vest! n.n.) , *pe Apa Oraşului în sus,* (adică înspre Sud!, n.n.), *cucereşte cetatea de la Costeşti-Cetăţuie, asediază* (?!!) *Blidaru, incendiază chiar aşezarea de la Feţele Albe şi ajunge sub zidurile Sarmizegetusei. Totodată cavaleria maură, specializată în lupta pe teren accidentat* (?!?), *atacă Sarmizegetusa dinspre munte prin singurul sector nefortificat de daci. Escadroanele romanilor, comandate de destoinicul general*(*?) Lusius Quietus, urcă de la Bănița pe la Jigorul Mare şi în Valea* (!) *Jiului de Est, la Vârful lui Pătru,* (!!) *fac joncţiunea la Comărnicel* (!!!) *şi apoi, pe drumurile-plai* (!!?)*, cad în spatele Sarmizegetusei. Regele dac cere pace şi Traian….* (atenţie!!) *..o acceptă din pricina epuizării trupelor sale* (!?)*… incapabile să ia cu asalt Sarmizegetusa* (!!!!)…"

Cu certitudine acest pasaj a scăpat supervizării profesorului universitar Ioan Glodariu, atât de bun cunoscător al Munţilor Orăştiei, pe care îi străbate cu piciorul de peste patru decenii. În primul rând chiar şi un cititor neavizat în dimensiunile geografice se va întreba cu uimire cum putea un Decebal împresurat de legiunile lui Traian în defileele din Ţara Haţegului, ba încă şi încercuit pe la Sud, să… zboare peste munţi, la vreme de iarnă (cu armată cu tot!) în… Moesia Inferioară, adică în Sudul Dobrogean al Dunării, pentru a… ataca acolo armatele lui Traian?! Şi dacă asemenea ispravă colectivă, vrednică de Baba Cloanța Cotoroanța călare pe coada de mătură, scapă la prima vedere atenţiei, iată-l pe Traian – după campania dificilă de iarnă (!) din Moesia -… „odihnindu-şi" legiunile ("*grosul armatei lui Traian!*"), cum?! …Purtându-le roată, pe Dunăre în sus, să ocolească Carpaţii, s-o apuce din nou spre Est - prin frig şi prin zloata primăverii carpatice - şi anume pe Valea Mureşului! – numai pentru a… ataca „dinspre Nord" de astădată, (adică pe direcţia drumului… turistic către Costeşti, şi care, ce-i drept, nu e un acces doar „mai confortabil", dar şi *singurul* oportun pentru ajungerea, fie turistică, fie militară, la Dealul Grădiştei!). Posesoare ale tradiţiei asedierii şi ocupării cetăţilor mari de pe Dunăre, de pe Rhin, din Britania sau din Panonia, legiunile romane pasămite: „cuceresc"… *cetăţuia* Costeşti, „asediază" (doar atât?!) cea de la Blidaru, ard ce pot la Feţele Albe şi „ajung sub zidurile Sarmizegetusei", unde se opresc… epuizate (reţineţi: vorbim despre „*grosul armatei lui Traian*"!) tocmai când ar fi trebuit să… „*finis opus coronat !"*

Precum se ştie, cavaleria - în toate armatele Antichităţii şi Evului Mediu – era o componentă militară adiacentă care prin „şarje" *în spaţii deschise*, necesare ca atare galopului, „acoperă" sau, uneori, iniţiază atacul de înaintare al infanteriei de bază, inclusiv efectuând încercuiri de flanc prin zone accesibile. Ei bine, „destoinicul general" Lusius, după părerea autorului anonim al acestui capitol, se pare că deţinea în cavaleria sa maură veritabili…cai-alpinişti, hrăniţi cu iarba-fiarelor şi întraripaţi, (de unde fantezista informaţie cu „specializarea lor în lupta pe *teren accidentat*"?!!), capabili să se cațere pe crestele unor munţi care acolo sunt acoperiţi de zăpadă nu numai „în primăvară" dar până prin iunie, precum Vârful lui Pătru (2130 m.), Jigorul Mare (1500 m.) şi Comărnicelul (1894 m.), să treacă - cu tot echipamentul militar! - trei rânduri de văi adânci şI primejdioase, numai pentru a „ *a face ...joncţiune*" şi a cădea în spatele descoperit al unei… cetăţi al cărui zid masiv… n-are, totuşi, *nici un însemn militar defensiv;* dar sub zidurile căreia, pasămite, „*grosul armatei lui Traian*" zăcea… „*epuizat*", aşteptând… acceptarea cererii de pace a lui Decebal!…

Las la aprecierea dvs. părerea pe care autorul acestui citat o are despre inteligenţa cititorilor de la sfârşitul de mileniu II; mă mulţumesc să insist că aceasta este doar o biată petală din grădina de flori îngrijite foarte, culese şi aşezate clasificat în ierbarul istoric contemporan, pentru a se demonstra că… regii daci (şi prin urmare aprigul neam al geto-dacilor) nu aveau decât, colea, o adunătură de cetăţui pe câteva vârfuri de munţi, în momentul impactului cu „civilizaţia Romană", cea menită de Dumnezeu să cureţe locul de adoratorii lui Zamolxe, şi să-i disperseze – cu ajutorul „destoinicelor" legiuni romane - în fruntarii de lume; în vremea asta şI să predea limba latină nevestelor dacilor, care, rămase dureros de singure, fie pe loc, fie în

deplasare aureliană peste Dunăre, se grăbeau să dea naştere unui nou popor. Acest popor bastard, născut din flori, se reîntoarce - pe la ditamai mijloc de Ev Mediu! - la poale de Carpaţi, în chip de neam Valah care se ciondăneşte pentru pământuri şi păduri cu „popoare" care-au descălecat, la timpul potrivit (adică *între timp)*, pe.... *locul gol*, curăţat de romani…!? Ha!…

Ca să folosesc o expresie latină devenită monedă curentă: *cui prodest* (cui foloseşte) o asemenea „viziune" istorică?…

2. CINE A „MUTAT" CAPITALA DACILOR ÎN MUNŢII ORĂŞTIEI?

Se ştia încă în secolul al XVII-lea despre existenţa în Munţii Orăştiei a unei „aşezări antice".Evident, semnalarea acestor ruine în izolatul „fund de sac" de lângă izvorul Apei Oraşului, a fost determinată de repetate descoperiri de comori, mai ales în secolele XVIII şi XIX, descoperiri valorificate de ţăranii locului: mii şi mii de monede de aur de tipul *Koson* şi tipul *Lysimach* şi, se pare, multe alte obiecte din aur vândute la preţ bun!. Autorităţile austro-ungare primesc un raport al delegatului tezauriatului austriac, Paul Torok, semnalând nu doar că descoperirile de monede sunt mai mari decât se cunoaşte oficial, dar că există „ruinele unui *oraş roman*, necunoscut"; oraş *roman*, deoarece Torok a găsit un ciob de teracotă cu inscripţia „PER SCORILO" (vezi ulterioara descoperire a unui vas întreg cu inscripţia „DECEBALUS PER SCORILO"!). Se întreprind săpături sub conducerea inginerului B. Aigler, de către o grupă de mineri care, ciudat, „*nu găsesc aur, ci doar inventar de interes arheologic*". Continuă totuşi găsirea comorilor de către… ţărani; dar curând are loc şi vizitarea, întru „interes ştiinţific", a ruinelor de aici şi din împrejurimi (Ackner, Pechy, Fodor, Neigebaur, G.Teglas).

În 1913 Nicolae Densuşianu, descriind – cu suprinzătoare amănunte - „Grădiştea de la Muncel" în lucrarea sa *„DACIA PREISTORICĂ"* şi comparând dimensiunea acesteia cu unele imagini de pe Columna Traiană de la Roma, sugerează - primul, din câte ştim! – ideia că „*cetatea cea bătrână"* ar putea fi însăşi „*Capitala Dachilor"*, aceştia văzuţi de el, entuziast, drept: „*…o grupă sedentară de păstori, adăpostiţi în dosul Parângului, departe de starea de barbarie, ajunşi la un grad înaintat de civilisaţiune şi constituit aici în o viaţă urbană plină de prosperitate. Nicăieri pe teritoriul Eladei şi al Troiei nu se prezintă un sistem de apărare în formă atât de vastă şi puternică…"*(pg. 480).

După anul 1918 cercetarea Dealului Grădiştei şi a fortificaţiilor învecinate păşeşte în epoca „modernă". Profesorul universitar D.M.Teodorescu, interesat de zonă, întreprinde câteva săpături de sondaj la Grădiştea Muncelului, la Costeşti, la Blidaru şi Piatra Roşie, ajungând şi el (fără a mărturisi că preia sugestia lui Densuşianu!), „*..la concluzia potrivit căreia la Grădiştea Muncelului trebuie căutată capitala stăpânirii dacice*"(op. cit., pg. 19). Săpăturile vor fi reluate în zonă, sistematic, începând din 1943 de către istoricul Constantin Daicoviciu (viitorul academician şi rector al universităţii clujene), asistat de arheologul Octavian Floca şi studenţi ai secţiei de istorie a Universităţii din Cluj.. Constantin Daicoviciu va „gestiona" cercetările zonei Munţilor Orăştiei până în anul 1973, urmat apoi, timp de un deceniu, de fiul său, arheologul Hadrian Daicoviciu. Din 1984 lucrările sunt conduse de profesorul universitar Ioan Glodariu, siturile arheologice din Munţii Orăştiei devenind, prin tradiţie, „zonă de cercetare a arheologilor clujeni" (Muzeul de Istorie a Transilvaniei).

Este remarcabilă developarea concluziei reputatului istoric care a fost Constantin Daicoviciu, mai ales că evoluţia concepţiei sale s-a clătinat serios la impactul cu obrocul comunist al epocii în care a fost nevoit să-şi publice lucrările fundamentale, dar în care căuta o soluţie de afirmare a dacismului: ("*…Indemnul categoric şi clar, venit din locul cel mai competent al înaltei ştiinţe istorice sovietice constituie şi pentru noi un imbold mai mult pentru a supune, aici, unei cercetări sistematice, originea şi specificul statului sclavagist de la nordul Dunării de Jos, al* statului dac de pe teritoriul R.P.R.*(* s.n.*) …Se impune această cercetare cu atât mai mult cu cât istoriografia noastră burgheză nici n-a putut încerca o soluţie în această privinţă din pricina concepţiei cu totul idealiste şi neştiinţifice… (…) Romano şi Traiano – mania cercetătorilor burghezi reducea poporul dac la un rol completamente şters, de cenuşăreasă" (* vezi articolul „DACII DIN MUNŢII ORĂŞTIEI", 1950, în *„DACICA", pg.29-41)*

În acelaşi articol, răspunzând întrebării ce sunt „cetăţile" din Munţii Orăştiei, istoricul scrie:"*Ele trebuie considerate ca nişte lăcaşuri întărite ale unor fruntaşi militari,* mari proprietari de turme în munţi, de ogoare întinse în văile apropiate şi desigur, şi de sclavi*"… „Cetatea Mare* (de la Dealul Grădiştei, n.n.) *nu domină, de fapt, nimic; ea constituie în realitate* un loc de refugiu (s.n.*) greu de atins, straşnic apărat din faţă şi din laturi*

de sistemul de redută al fortificațiilor înșirate dealungul văii centrale a Apei Orașului, atât dinspre Nord cât și dinspre Nord-Vest și Nord-Est, iar dinspre Sud de masivul de munți greu de trecut… (..) Săpăturile din vara acestui an (1950, n.n*.) au dovedit ceea ce se presupunea întrucâtva, că aici, pe Dealul Grădiștei, se afla și locul de cult al dacilor, cu mai multe sanctuare.."* (pg.31-32. Sublinierile ne aparțin). În rapoartele arheologice (SCIV I/1951, pg. 125-126), semnînd în numele colectivului cu care a avansat în săpături masive (O.Floca, P.Duka, E.Chirilă, St. Ferenczi, V. Manoliu și alții), cunoscutul istoric subliniază „*… modificarea unei păreri mai vechi a noastră și a altora despre rostul așezării de la Grădiștea Muncelului. Nu mai credem anume ca ea să fi fost o „cetate de scaun", un fel de reședință permanentă a regilor daci. Pentru așa ceva locul și clima nu s-ar potrivi".* Și apoi: *„...această așezare de pe Dealul Grădiștei era nu numai un venerat loc de închinare, centru religios al obștei dacilor (așa cum îi cereau concepțiile de credință: în mijlocul codrilor, ferit de văzul profanilor, pe înălțimile pure ale munților), dar și un loc dintre cele mai întărite – natura et arte – chemat să reziste, ocrotit de centura fortărețelor înaintate și de zidurile lui din preajma sanctuarelor, ca o ultimă salvare, și celor mai îndărătnice atacuri ale vrăjmașului năvălitor* (sic!)*"*

Prin urmare, Constantin Daicoviciu nu afirmă, atunci, că la Dealul Grădiștei ar localiza existența „capitalei dacice"; în schimb, în același raport (pagina 126), chiar dacă pentru moment doar ipotetic, lansează sugestia că „*…reședința regească, permanentă și de toate zilele, va fi fost mai curând* (sic!) *în turnurile-palate din incinta Cetății de la Costești*"… Confuzia o sporește raportul din 1953 (SCIV, 1-2 1953, pg. 179): „ *După rezumatele sărace din Dio Cassius, în Primul Război Dacic (101/102) Sarmizegetusa* (Grădiștea Muncelului și nu cea de lângă Hațeg!)*..nu a fost cucerită, ci în fața ei se încheie o pace provizorie între Roma și Decebal".*

În 1954, într-un articol-comunicare la Filiala Cluj a Academiei RPR (vezi *DACICA, pg.53),* istoricul definește zona cercetată, circumspect, drept: „*Centrul dacic din Munții Orăștiei"și „ Centrul de la Grădiștea Muncelului";* pentru ca un an mai târziu, în articolul „*LA CIVILIZATION DACE ET SA PLACE"* să formuleze mai exact ceea ce va fi un veritabil… testament al consilierului istoric al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, lăsat cercetătorilor și arheologilor români: „*Une chose est evident, c'est que l'habitat de Gradistea Muncelului doit etre considere comme le centre politique, militaire et religieux du people dace, durant les deux siecles qui precedent la conquete de la Dacie par les Romans"* ("Este evident un fapt, acela că așezarea de la Grădiștea Muncelului trebuie să fie considerată drept centrul politic, militar și religios al poporului dac, pe parcursul celor două secole care preced cucerirea Daciei de către Romani"; *DACICA,pg.110*Cu toate acestea, Constantin Daicoviciu (vezi pg. 8-10,"*ULPIA TRAIANA*", în 1962 , carte redactată împreună cu fiul său Hadrian Daicoviciu) referindu-se la „Colonia Dacica", (adică… Sarmizegetusa de la poalele Retezatului, transformată în 118 în „Colonia Ulpia Traiana"), scrie:*…" este de presupus că orașul a luat locul exact al castrului ce exista aici, încă de pe timpul celor două războaie și anume de la sfârșitul războiului prim, terminat în anul 102".*

În schimb Hadrian Daicoviciu, care publica douăzecișidoi de ani mai târziu - în colaborare cu Dorin Alicu - monografia „COLONIA ULPIA TRAIANA AUGUSTA DACICA SARMIZEGETUSA" nu mai are nici un fel de… dubii; uită de presupunerea „suprapunerii peste un castru anterior" , admite doar că pe acel loc ar fi fost „ o tabără militară din colțul Sud-Vestic al Țării Hațegului" (inoculând astfel confuzia – voită?! - cu „*tabăra de război a barbarilor*" locată precis de Cassius Dio și anume la *Tapae*, localitate situată *înainte de intrarea în valea ce duce spre Țara Hațegului).*

Principal autor al cărții (în momentul redactării acesteia H.D. era și șeful delegat oficial al cercetărilor arheologice din… Munții Orăștiei) arheologul ajuns conferențiar universitar acordă apăsată încredere reconstituirii unei discutabile inscripții, socotită „actul de naștere al Ulpiei Traiana". Potrivit acestei copii de „inscripție":, „*... din porunca împăratului Cesar Nerva Traianus Augustus, fiul divinului Nerva, a fost „fondată" Colonia Dacica prin Decimus Terentius Scaurianus, guvernatorul său"(*și anume: cândva între anii 107-110). Insistăm asupra informației că acest „document esențial" este o … COPIE FRAGMENTARĂ, medievală, reconstituită cu mărturisită aproximație, (vezi chiar lucrarea menționată, pagina 14, unde Hadrian Daicoviciu califică el însuși inscripția, drept - citez: „*..păstrată fragmentar și cu destule greșeli, în niște manuscrise medievale ... iar în reconstituire corectă(?) ea sună astfel…)*. Rețineți afirmația că s-ar fi făcut o „reconstituire corectă"; când trermenul adecvat ar fi fost, credem, - „o reconstituire convenabilă": convenabilă - desigur - unui anume punct de vedere…

(continuare în numărul viitor)

DOUĂ DESTINE UNITE ÎN DACISM

EMINESCU ŞI DENSUŞIANU

Revista *Familia*, *Foaie enciclopedică şi beletristică cu ilustraţii*, în anul 1865 prezintă în paginile ei alături de personalităţi de talia lui Shakespere şi operele unor români demni să figureze în ceea ce Iosif Vulcan numea cu mândrie "Panteonul român". Astfel îi găsim în paginele ei pe : Bogdan Petriceicu Haşdeu, Dimitrie Bolintineanu, Costache Negri, Anton Pann, Ion Heliade Rădulescu şi Andrei Mureşianu. Apăreau însă, în anii 1866, în revista Familia şi creaţiile de debut ale lui Mihai Eminescu şi Nicolae Densuşianu. Proaspătul student al "Academiei săseşti de drepturi"din Sibiu N.Densuşianu debutează în nr.20 din 10/20 iulie 1866 al revistei cu poezia "Zâna mea"în care poetul exclamă: ..Doamne arde necuraţii şi-i trimite în infern..

Sau...A ta ginte-a fi ilustră, dară steaua ei divină
Este-n ceaţa primăverii, şi încă nu s-a ivit.

La mai puţin de un an Eminescu va publica tot în paginile Familiei, pornind de la aceeaşi temă , a viitorului patriei, " Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie":

Vis de răzbunare negru ca mormântul,
Spada ta de sânge dusman fumegând,
Şi deasupra idrei fluture cu vântul
Visul tău de glorii falnic triunfând."

Poezia patriotică pornind de multe ori de la aceeaşi temă, viitorul patriei, având ritmuri înălţătoare şI pasiuni clocotitoare i-a preocupat în anii 1866

pe Nicolae Densuşianu şI M.Eminescu, cel din urmă reuşind să atingă însă culmile perfecţiunii. Ei intrau în competeţie cu poezii de mult consacrate, cum ar fi Hora Unirii a lui V.Alecsandri sau Umbra lui Mircea la Cozia, Bolintineanu….

Viitor de aur ţara noastră are
ÎI prevăd prin secoli a ei înălţare.

Iosif Vulcan, înzestrat cu o intuiţie deosebită în a descoperi valori în tinerii lui colaboratori, va acorda prima pagină a revistei pentru "Misterele nopţii" de Mihai Eminescu, în nr.34, şi deasemeni poeziei "Melancolia" de Nicolae Densuşianu, în nr.36. Ca să putem înţelege victoria şi satisfacţia acestor doi tineri, trebuie să amintim că prima pagină a nr.33 a revistei fusese rezervată meditaţiei lui Dimitrie Bolintineanu cu poezia "Scopul omului". Dar sa vedem un vers din poezia lui Nicolae Densuşianu pentru a putea înţelege muzicalitatea care-i apropia aşa de mult pe cei doi:

" Pe punte eternală ce lumile le-mbină,
Mă trece ca şi-o taină, a ta mână de crin;
Tu eşti, copilă dalbă, o umbră peregrină,
Iar eu al tău suspin!"

În toamna anului 1866 M.Eminescu a venit la Sibiu să-l întâlnească pe fratele său de sânge Nicolae Eminovici. Mihai Eminescu va găsi în gazda sa binevoitoare, în vârstă de 20 de ani, N.Densuşianu, un frate de spirit, iar în preocupările acestuia privind mitologia şI istoria veche a poporului nostru va găsi o sursă proaspătă, şi continuă ,de inspiraţie ce se va reflecta în poezia sa, ca de altfel şi în toată activitatea sa de viitor. Dar să ne reântoarcem la tinerii M.Eminescu şi N.Densuşianu ca poeţi.

Întâlnirea celor doi de la Sibiu i-a redeschis lui N.Densuşianu pofta de a culege şi chiar a prelucra versuri populare. Rima de data aceasta începe să fie încrucişată, mult mai sofisticată şi ne sugerează sonorităţi întâlnite mai târziu la M.Eminescu. Dar sa-l ascultam pe N.Densuşianu cu poeziile lui "botanice": "Floarea soarelui"-1867, "Legenda lăcrămioarei"-1875, şi "Legenda crinului"-1888.....

"Printre valuri lin se vede
Luna-n pâlcuri de fantomi
Iar pe malul moale, verde
Doarme umbra sântei domi.."

Unei legende culeasă de N.Densuşianu, probabil prin Muntenia, el îi localizează acţiunea într-o mânăstire de pe malul Dâmboviţei, prelucrând schematic ideia unei "promisiuni nerespectate în dragoste" el ne spune:

"Dar copila părăsită
Pre nisipul cel pustiu,
Singur'geme ofilită
Ca o faclă pe sicriu."

După nouă ani de suspine apare un emir care o invită să stea lânga el şi să fie o "regină dezmierdată de serai":

" Ea surâde şi-apoi plânge
Către Febul lucitor.....
Vino! Şi cu braţul strânge
Valul moale curgător."

Sigur că se vor auzi şi vocea plină de reproş a iubitului uitat:

"Mi-ai uitat amorul , juna,
Pentru aur şi paftal'."

Mihai Eminescu va prelua şi el ideia unei "promisiuni nerespectate în dragoste", prelucrând basmul, tot din Muntenia, "Fata în gradina de aur" cules de Richard Kunisch, va cizela muzical şi va creia gândirea filozofică a diamantului poeziei româneşti a"Luceafărului."

Trecutul glorios îi pasionează pe cei doi poeţi. Dar daca la M.Eminescu poezia este mult mai complexă şi mai sofisticată, la N.Densuşianu ea este mai simplă mai săracă, aşa cum putem vedea şi din versurile următoare:

"Ştefan, Domnul mare
Ştia de războinare
La leşi şi la tătari."

Eminescu va da însă imagini de frescă unui asemenea subiect, vezi 'Scrisoarea III-a"

În 1877 ambii sunt stabiliţi la Bucureşti şi vechea lor amiciţie se reia şi se poate vedea în poemul lui M.Eminescu "Gemenii" .

Să nu uităm ca în 1898 Eminescu va declara că : În România totul trebuie dacizat", în perioada în care N.Densuşianu începuse să lucreze la volumul "Dacia preistorică"lucrare în care alături de arheologia materială, disciplina istorică riguroasă, el va introduce, pentru prima oara, şi arheologia spirituală din mulţimea de mărturii scrise ale antichităţii greco-latine, asociind, probe găsite la mii de ani sau la mii de kilometri distanţă.

Dacă din punct de vedere poetic N.Densuşianu a fost atât calitativ cât şi cantitativ un poet minor, nu acelaşi lucru putem spune despre el ca istoric. Însă în studiul "Poeţi şi critici"(1886), Titu Maiorescu trece în revistă cele mai importante succese ale literaturii române şi alături de Alecsandri, Eminescu, Vlahuţă, Caragiale, Delavrancea apar şi "lucrările stiinţifice ale d-lor Haşdeu şi Nicolae Densuşianu".

Aceasta lectură a poeziilor publicate de Eminescu şi N.Densuşianu cred că dezvaluie preocupări comune, gânduri comune, modele ritmice comune cât şi motive tematice, pe care însă Eminescu le va dezvolta magistral în versuri iar N.Densuşianu în srierile sale istorice.

Alături de poeziile care i-au dat locul de frunte în literatura noastră, el a avut o vastă activitate de gânditor şi ziarist.Mi-am îndreptat atenţia asupra întregii lui activităţi, întrucât are legatură cu ideea naţională şi l-am studiat pe Eminescu îndrăgostitul de neam şi ţară, evocatorul trecutului măreţ, optimistul care trasează căile pe care neamul trebuie să tindă spre a deveni un factor de ordine şi de civilizaţie la gurile Dunării, dar şi pe criticul neândurător care a scos în evidentă tarele vieţii noastre politice şi sociale şi a biciuit tot ce i se părea primejdios pentru viaţa naţiunii.

Reactualizarea ideologiei lui Eminescu, comporaneitatea ei a dat naştere la reacţii puternice şi azi.

Unii l-au socotit pe Eminescu prea puţin naţionalist, alţii - prea mult obsedat de ideea naţională. Pe vremea studiilor la Viena i se arunca acuzaţia de cosmopolit şi vândut străinilor, la una din adunările Societăţii România Jună, chiar şi Haşdeu, în articolul său din Columna lui Traian (23 august 1871), îl socoate pe Eminescu cosmopolit. Ceea ce este mai interesant e că dupa moartea lui, deşi era uşor să i se cunoască activitatea ziaristică întru apararea cauzei naţionale a Românilor din Ardeal, din Bucovina, din îndepărtata Macedonie, deşi la îndemâna oricui era Scrisoarea a lll-a ori Doina, lui Eminescu încă i se mai aduce acuzaţia de-a fi fost prea putin naţionalist.

Scrisoarea III-a (fragment)

..."Dintr-aceştia ţara noastră işi alege astăzi solii !
Oameni vrednici ca să vază în zidirea sfintei Golii,
În cameşi cu mâneci lunge şi pe capete scufie,

Ne fac legi şi ne pun biruri, ne vorbesc filosofic.
Patrioţii! Virtuoşii, ctitori de asezăminte,
Unde spumegă desfrâul în miscări şi în cuvinte,
Cu evlavie de vulpe, ca în strane, şed pe locuri
Şi aplaudă frenetic schime, cântece şi jocuri...

Şi apoi în sfatul tării se adun să se admire
Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subţire;
Toate mutrele acestea sunt pretinse de român,
Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian!
Spuma asta-nveninată, asta plebe, ast gunoi
Să ajung-a fi stăpână şi pe ţară şi pe noi!
Tot ce-n ţările vecine e smintit şi stârpitură,
Tot ce-i însemnat cu pată putrejunii de natură,
Tot ce e perfid şi lacom, tot Fânarul, toţi iloţii,
Toţi se scurseră aicea şi formează patrioţii, încât fonfii şi flecării, gagauţii şi guşaţii, Balbâiţi cu gura strâmbă sunt stăpânii astei naţii!
Şi acum priviţi cu spaimă faţa noastră sceptic-rece.
Vă miraţi cum de minciună astăzi nu vi se mai trece?
Când vedem că toţi aceia care vorbe mari aruncă
Numai banul îl vânează şi câştigul fără muncă,
Azi, când fraza lustruită nu ne poate înşela,

Astăzi alţii sunt de vină, domnii mei, nu este-aşa?
Prea v-aţi arătat arama sfâşiind această ţară,
Prea făcuraţi neamul nostru de ruşine şi ocară,
Prea v-aţi bătut joc de limbă, de străbuni şi obicei,
Ca să nu s-arate-odată ce sunţeţi - nişte mişei!

Cum nu vii tu, Ţepeş doamne, ca punând mâna pe ei,
Să-i împarţi în două cete:în smînţiţi şi în mişei,
Şi în două temniţi large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la puşcărie şi la casa de nebuni!"

Doină (fragment)

„De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate,
De-atâta străinătate.
Din Hotin şi pân' la Mare
Vin Muşcalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o atin;
Din Boian la Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii
Şi străinul te tot paşte
De nu te mai poţi cunoaşte;
Sus la munte, jos pe vale,
Şi-au făcut dusmanii cale,
Din Sătmar pân' în Săcele

Numai vaduri ca acele.
Vai de biet Român săracul, îndărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndeamnă,
Nici îi este toamnă toamnă,
Nici e vară vara lui
Şi-i străin în ţara lui.
De la Turnu-n Dorohoi
Curg duşmanii în puhoi
Şi s-aşează pe la noi;
Şi cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier,
Zboară păsările toate
De neagră străinătate;

Cuvântul „naţiune" are pentru Eminescu măreţia unui lucru sfânt. Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidocţii şi superficialităţile sale".

Eminescu îmbrăţişează cu dragoste trecutul strămoşesc, evocă figurile mareţe neamului, împrejurările de viaţă, se lasă biruit de contemplarea ruinelor rămase turie.

Dacă în tinereţe Eminescu e mândru de originea noastră latină, vorbind totodată cu deosebită dragoste de eroicul popor dac, în ultimii ani declară că "în România totul trebuie dacizat!". Poporul dac formează subiectul câtorva opere literare ale lui Eminescu rămase neterminate, într-o poezie numai schiţată, el vorbeşte de glorioasa rezistenţă şi moarte a lui Decebal şi a tovarăşilor lui, în alte poezii neterminate se vorbeşte, de asemenea, de eroismul Dacilor, într-un manuscris se afla planul unui poem în patru cânturi . intitulat "Decebal".

În Daci el vede un popor plin de noblete, de iubire de patrie şi de libertate: „Era un popor brav acela, care-a impus tribut Romei. Era un popor nobil acela, a cărui cădere te umple de lacrimi, iar nu de dispreţ, şi a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblete, de amor de patrie şi libertate, a fi descendentul unui asemenea popor na fost şi nu va fi ruşine niciodată".

ORIGINEA INDO-EUROPEANĂ: SUD-ESTUL EUROPEI

Un articol de ***Dienekes Pontikos***
Traducere din l. engleza şi comentariu: *prof. Timotei Ursu*

NOTA INTRODUCTIVĂ: În ultimele două decenii studiile de lingvistică comparată, în special în analiza limbilor din familia"indo-europeană", au evoluat spectaculos. Dienekes Pontikos se referă în acest articol la câteva din cele mai convingătoare **concluzii recente** care consideră regiunea Carpato-Balcanică drept rădăcină a "trunchiului" acestei mari familii lingvistice. Referirile sale au în vedere concluziile la care au ajuns savanţii **Igor M.Diakonov**, **Colin Renfrew**, **Kalewi Wiik**, **Gray şi Atkinson**. Traducerea oferă integral textul d-lui Pontikos. Comentariul traducătorului, este ataşat într-un "comentariu adiţional" la finalul articolului.

IGOR M. DIAKONOV

Una dintre marile teorii rivale privind originile Indo-Europenismului presupune că locul de baştină al vorbitorilor limbilor Proto-Indo-Europene se află în Peninsula Balcanică (Sud-Estul Europei). Această teorie a fost cel mai convingător propusă de eminentul lingvist şi istoric Igor M. Diakonov în publicaţia sa bianuală (1985."On the Original Home of the Speakers of Indo-European", JOURNAL OF INDO-EUROPEAN STUDIES.Vol.13, pg.92). *Diakonov pledează destul de convingător împotriva a două dintre cele mai remarcabile teorii rivale, cea a autoarei de origine lituaniană Marija Gimbutas* (1973. "The Beginning of the Bronze Age in Europe and the Indo-Europeans: 3500-2500", JOURNAL OF INDO-EUROPEAN STUDIES, vol.1, pg.163)*, care credea că Indo-Europenii sunt originari din stepele Rusiei, precum şi în opoziţie cu teoria lingviştilor georgieni T.V. Gamkrelidze şi V.V. Ivanov care propun o "origine" situată în vecinătatea Platoului Armeniei* (1985."The Migrations of Tribes Speaking Indo-European Dialects from their Original Homeland in the Near East to their Historical Habitations in Eurasia", JOURNAL OF INDO-EUROPEAN STUDIES, vol.13, pg.49)

Diakonov efectuează o cercetare extensivă asupra evidenţelor arheologice şi lingvistice concluzionând că Proto-Indo-Europenii aveau o economie bazată pe agricultură şi pe creşterea animalelor. El critică teoria Marijei Gimbutas, apreciind că aceasta se bazează pe insuficiente evidenţe arheologice şi pe presupuneri intru totul arbitrare când concluzionează că populaţiile preistorice foloseau calul drept armă militară. Este de asemenea critic referitor la ipoteza Gamkrelidze/ Ivanov, atât cu argumente lingvistice cât şi pentru că aceasta postulează anumite improbabile direcţii de migrare în aprecierea limbilor Indo-Europene atestate istoric.

*Diakonov demonstrează că regiunea Carpato-Balcanică deţine toate caracteristicile cunoscute drept proprii culturii Proto-Indo-Europene. Adiţional, într-un veritabil "*tour de force*", el demonstrează că situarea tuturor limbilor Indo-Europene cunoscute poate fi uşor explicată dacă se acceptă această locaţie drept patrie originară, fără prea îndepărtate mişcări ale populaţiilor (cu excepţia Indo-Iranienilor, ale căror idiomuri Indo-Europene au fost "transplantate" ulterior, la sfârşitul mileniului II şi începutul mileniului I i.e.n.)*

(În două harţi explicative, Diakonov propune grafic, în prima - **"Aria de formare Proto-Indo-Europeană în mileniile V-IV i.e.n."** - un teritoriu cuprinzând la Sud: Balcanii şi, spre Nord: Carpaţii Sudici, inclusiv Sudul Ardealului, axa formând-o cursul mijlociu, ("Pannonic") şi cursul inferior ("Moesic") al Dunării; în cea de a doua, reprezentând **"Indo-Europenii în mileniul III i.e.n."**, el propune drept direcţii de migrare, grupele: 1.**Indo-Iraniană** (din Vestul Mării Negre şi, prin Nordul acesteia, spre Est), 2.**Balto-Slavică** (dinspre Carpaţi spre Nord), 3.**Germanică** (dinspre Carpaţi şi Pannonia spre Nord-Vest), 4. **Celtică** (înspre Vest) 5. **Italică** (prin zona Pannoniei şi Sudul Alpilor înspre Peninsula Italica), 6. **Illyrică** (spre ţărmurile Mării Adriatice), 7. **Zona Paleo-Balcanică** (considerată "sedentară"), 8 .Zona migrării vorbitorilor de **Proto-Greacă** (din Sudul Balcanic spre Anatolia şi

arhipelagul Egeean). De asemenea, harta propune o "desprindere" din zona Paleo-Balcanică, în secolele 12-8 î.e.n., a unor dialecte identificate drept **Proto-Armenian**, **Phrygian**, şi…"**Dialecte Estice ale Thraceï**", care vor da naştere unor limbi anatoliene, altele decât cele Proto-Greceşti).

Diakonov (în "The Paths of History", Cambridge University Press, 1999) *explică, potrivit concluziei sale, că Indo-Europenii au ajuns la acest nivel al expansiunii datorită avantajelor sociale pe care le-au dobândit, în comparaţie cu triburi rămase pe un plan inferior, primitiv, în jurul vetrei lor de habitat. Oricum, mă voi referi încă o dată la opinia Marijei Gimbutas şi a altor autorităţi ştiinţifice din secolele XIX şi XX, dar coroborate cu descoperirile ulterioare ale lui C.Renfrew şi J.P.Mallory : cum că cei mai vechi Indo-Europeni, trăind în mileniile V şi IV î.e.n. - mult înaintea Epocii Fierului - deşi posesori deja ai căruţei trasă de cai, n-au fost niciodată nomazi. Mişcările lor de-a lungul şi de-a latul Euro-Asiei (probabil cu epicentrul în Balcani) n-au fost invazii militare ci o răspândire lentă, provocată de o scădere a ratei mortalităţii şi, consecutiv, o semnificativă creştere a populaţiei. Explicaţia este aceea că populaţia care vorbea proto-limba Indo-Europeană şi-a modificat alimentaţia înspre lapte şi carne, şi a ajuns să practice – progresiv - o suficient de avansată agricultură (cultivând orz, grâu, struguri şi vegetale). Populaţiile înconjurătoare, trăind încă în faza incipient primitivă, erau puţin numeroase; (trecerea de la faza incipient primitivă la Comuna Primitivă prezintă tendinţa unei multiplicări a populaţiei de zeci de ori!); "primitivii" au deprins doar treptat noţiunile şi priceperile agricole ale Indo-Europenilor, adoptând în acelaşi timp şi limba acestora; mai mult chiar, acele extensii migratoare de populaţie la care ne-am referit, au implicat nu numai o parte din originarii Indo-Europeni, dar şi triburi care au adoptat limba şi obiceiurile acestora, la nivel de "Comună Primitivă" (primele comunităţi coerent organizate), nivel de cutume la care evoluaseră, mai rapid în timp, înşişi Indo-Europenii.*

COLIN RENFREW

Unul dintre cei mai respectaţi arheologi ai timpurilor noastre, Colin Renfrew ("Archaeology and Language: The Puzzle of Indo-European Origins", ISBN: 0521386756) *a pledat convingător ideea că limba Indo-Europeană a fost răspândită de agricultori care, în căutare de noi pământuri, s-au "extins" din Zonele Fertile (din Sud-Est). A ajuns la această concluzie observând că mai toate marile familii de limbi au fost răspândite de către agricultori: să nu fi adus cu ei propria lor limbă agricultorii* care au colonizat Europa?... *Agricultorii, în extensie treptată a unor mici grupuri din Zonele Fertile (şi, crede Renfrew, în cazul Indo-Europenilor: din Anatolia!) vor modifica profund peisajul lingvistic al zonelor în care s-au aşezat şi le-au cultivat. Pledoaria atentă a lui Renfrew este valoroasă atât pentru identificarea mecanismului care a condus la extensia Indo-Europenilor originari, cât şi pentru o integrală analiză capabilă să detecteze ceea ce este greşit în alte teorii, ori – dacă nu greşit – cel puţin axat pe evidenţe mult mai palide decât credeau autorii acestora.*

Recent, lordul Colin Renfrew şi-a modificat "puţintel" punctul de vedere anterior. Acum el crede că unitatea Proto-Indo-Europeană este identificabilă în Balcani*, de acord cu opinia lui Diakonov. Proto-Indo-Europenii au fost, oricum, o mladiţa (urmaşi!) ai Pre-Proto-Indo-Europenilor, iar aceia vorbeau limba primilor agricultori care au traversat Spaţiul Egeean, din Anatolia pentru a se stabili în Tessalia. Acolo, şi în viitoarea lor expansiune nordică s-a format comunitatea Proto-Indo-Europeană care, la rândul ei, a dat naştere tuturor limbilor Indo-Europene "istorice", în vreme ce idiomurile din Anatolia (Hittita, Luwiana şi Palaica) sunt o mladiţă a limbii ancestrale vorbită de Pre-Proto-Indo-Europenii "care au rămas în urma" (în Tessalia).*

Potrivit lui Renfrew ("The Tarim basin, Tocharian an Indo-European origins: a view from the west"), în V.Mair (ed.), "The Bronze Age & Early Iron Age Peoples of Eastern Central Asia, JOURNAL of INDO-EUROPEAN STUDIES MONOGRAPH #26, vol.1): *"*... în concordanţă cu viziunea lui Dolgopolsky şi Gamkrelidze/Ivanov, şi conform lui Sturtevant (1962), sugerez că diviziunea bazică în limbile Indo-Europene incipiente a avut loc între limbile Anatoliene, pe de-o parte, şi membrii familiei Indo-Europene propriu-zise pe de altă parte. O astfel de viziune derivă direct din ipoteza "răspândirii agricole", de vreme ce agricultura a venit în Europa din Anatolia. Ea sugerează că toate ramurile celelalte ale limbilor Indo-Europene (cu posibila excepţie a limbii Armene) sunt derivate din ramura vestică a diversificării (în limbile Indo-Europene ale Europei, incluzând idiomurile stepei şi, de asemenea, ale platoului Iranian, central-Asiatice şi sud-Asiatice)" (…)

" Cel de al doilea centru, cum a aratat Diakonov, este zona Balcanilor – în jurul anilor 5000 î.e.n. - şi de acolo se poate înţelege o diviziune a grupului iniţialelor limbi Proto-Indo-Europene ale centrului şi vestului european (limbile "Vechii Europe", cum le denumeşte o mai veche terminologie, acestea în mod subliniat nu cele ale lui Gimbutas). Această diviziune, pe de-o parte; iar pe de alta, cea a pământurilor stepelor din nordul Mării Negre (în mileniul IV î.e.n.)"

Pentru a ilustra schema imaginată, autorul articolului reproduce, grafic, "Copacul de diviziune a limbilor Indo-Europene" (Renfrew). Acest "copac" are o "rădăcină", numită **Pre-Proto-Indo-Europeană, cu originea propusa în platoul ANATOLIAN.**

Din aceasta derivă două mari încrengături: **Proto-Indo-Europeans BALKANS şi Proto-ANATOLIAN;** din PROTO-ANATOLIAN derivă **Hittita, Luwiana şi Palaica**; grupa **BALCANS (Proto-Indo-europeană)** se divide, în timp, în sub-grupa **OLD EUROPEAN** şi grupa **OLD STEPPE INDO-EUROPEAN.** Din aceasta din urmă, potrivit ipotezei lui Renfrew, se vor naşte **PROTO-SCITICA** (aproximativ în zona Ucrainei actuale), **PROTO-INDO-IRANIANA** (în Platoul Iranian) şi **PROTO-TOCHARICA** (zona Tarim, în Asia), care vor naşte, la rândul lor, **Iraniana, Sanskrita Vestica şi Est-Tocharica.** Din cealaltă mare ramură (cea"Europeană")se vor naşte idiomurile **Celtic, Italic, Germanic, Scitic**).

KALEWI WIIK

Şi mai recent, învăţatul finlandez KALEWI WIIK a propus şi el locarea originilor Indo-Europenilor în Sud-estul Europei.

Şi-a prezentat teoria asupra originilor popoarelor europene în câteva articole de revistă şi, foarte recent, în cartea sa "EUROOPPALAISTEN JUURET" *care va fi curând tradusă în engleză. Are de asemenea un articol semnat de el în WEB (* "EUROPE'S OLDEST LANGUAGE").

Wiik utilizează date lingvistice, genetice, arheologice şi antropologice pentru a-şi susţine teoria. El apreciază că, din 23000 până prin 8000 î.e.n. Europa a fost divizată (spontan) în trei mari regiuni, pe care le denumeşte cu "iniţiale": Regiunea "BA" şi cea "U", locuite de vânători ai unor mari animale salbatice, animalele abundând în acea perioadă. Aceştia vorbeau limbi ancestral relaţionate limbilor BASCĂ şi FINO-UGRICE de astăzi. Regiunii "BA" îi aparţinea actuala zonă cuprinzând Ţările-de-Jos, Franţa şi Peninsula Iberică.

De la Nordul Mării Negre spre Miazănoapte - cuprinzând o întinsă arie care includea Moldova de Nord, actuala Polonie, Peninsula Scandinavă, Ucraina, Bielorusia, etc. – până la Urali, se întindea – presupune Kalewi Wiik – zona intitulată de el: "U".

La sud de "U" şi la est de "BA" – cuprinzând, potrivit lui Wiik:, Italia, Alpii Estici, actuala zonă estică a Germaniei, actualele Slovacia, Croaţia, Ungaria, Serbia, România, Bulgaria şi Grecia, - se întindea "zona X".

Pe la 5500 î.e.n. statutul ofertei naturale s-a schimbat dramatic. Extincţia a numeroase specii de animale mari a însemnat declinul succesului economic (de habitat) al regiunilor "BA" şi "U", capturile de vânătoare scăzând sensibil ca număr. Pe de altă parte, locuitorii zonei "X" au adoptat calea "Neolitică" de supravieţuire, constând în combinarea agriculturii cu creşterea vitelor; astfel ei au devenit economic avantajaţi şi, în consecinţă, prin creşterea nivelului de trai, au crescut ca număr de locuitori.

Acesta este momentul, spune Wiik, în care extinderea agricultorilor - originari din Balcani şi Grecia – a dat naştere etniei şi limbii Indo-Europene, limba lor servind ca "limba franca" (limba de comunicare) a locuitorilor din Zona X , treptat aceştia renunţând la idiomurile lor vechi, convertind chiar o mare parte a neproductivilor vânători din regiunile "Ba" şi "U".

După circa 5500 î.e.n. acest proces a continuat neîntrerupt. Limbile "balcanice" şi-au format fiecare un caracter propriu, deoarece ele au absorbit elemente anterioare, din multele idiomuri mici ale regiunii X; aceste elemente chiar au persistat pentru un timp, colaborând apoi pentru profilul diferit al limbilor ulterioare. La periferia expansiunii Indo-Europene, s-au format limbile Germanice, Baltice, Slave, Celtice şi Iberice; acestea au fost împânzite cu numeroase elemente din limbile vânătorilor, devenind uneori chiar predominante, ca în limba Bască şi limbile Fino-Ugrice.

Către anul 3000 î.e.n. Nord-Estul european (Scandinavic şi Pre-Uralic) aparţinea idiomurilor Fino-Ugrice; la Sudul acestora se situau: în actualul Nord-germanic, olandez şi baltic – idiomul Germanic; în zona actualei Polonii – idiomul Baltic, înspre actuala Ucrainã cel Slavic, în vreme ce Vestul european aparţinea idiomului Celtic şi celui Iberic. Din Nordul actualei Franţe, cuprinzând sudul actualei Germanii, coborând "pe linia Dunării" şi pătrunzând (actuala Serbie, Macedonie şi Grecie) până în sudul continentului (la Nord ocupând şi nordul Mării Negre, iar

la Sud interiorul Anatoliei) – se întindea, potrivit schemei imaginată de Wiik, Indo-Europeana propriu-zisă *(inițială).*

Până la urmă, cea mai mare parte a Europei a fost "indo-europenizată", până şi vânătorii din zonele (largi!) Basco şi Fino-Ugrice adoptând "limbi Indo-Europene". Doar la periferia continentului, în Peninsula Iberica şi în Nord-Estul european au mai rămas puternice nuclee de "vânători" care, aparent, au adoptat agricultura şi creşterea vitelor fără să accepte o convertire lingvistică. Astfel, vorbitorii actualelor limbi BASCĂ şi FINLANDEZĂ sunt "supraviețuitori" ai vorbitorilor numeroaselor idiomuri locale, asupra cărora limbile "urcate" dinspre Sudul şi Estul european au câştigat, în toate celelalte zone, o certă prevalență.

GRAY şi ATKINSON

Teoria originilor Indo-Europenei în Sud-estul Europei, provenind dintr-o şi mai veche sursă (Anatoliana), a primit recent noi confirmări. Utilizând o metodologie similară celei utilizate în biologia evoluționară, *cercetătorii Gray şi Atkinson* ("Language-tree divergence times support the Anatolian Theory of Indo-European origin", NATURE, 426, pg. 435-439) *au studiat comparativ 95 limbi actuale (şi chiar unele astăzi dispărute), aparținând familiei Indo-Europene. Studiul a fost efectuat pe baza unei liste de 200 termeni de bază, identificați în fiecare din aceste limbi.*

Ideea inovativă a acestei proceduri este aceea că limbile care derivă dintr-o sursă comună au tendința inițială de a avea aceleaşi vocabulare, dar pe măsură ce trece timpul, noi termeni înlocuiesc pe cei vechi; şi astfel zona de "întrepătrundere" (zona izogloselor) din vocabularele limbilor respective se reduce. Acest principiu poate fi utilizat pentru a determina modelul de "ramuri" din cadrul familiei de limbi, ca şi pentru a fixa în timp variatele despărțiri în noi "ramuri". Autorii au reuşit să varieze "parametrii de absorbție", aceştia luând în calcul – într-o manieră sistematică - numeroasele necunoscute ale dificilei probleme examinate. Rezultatele analizei, independent de presupunerile inițiale, se dovedesc foarte solide:

"Am testat două teorii privind originea Indo-Europenei: cea a "expansiunii culturii Kurgan" (de origine estică, n.n.) **şi ipoteza "agriculturii anatoliene". Teoria "Kurgan" se axează pe posibile evidențe arheologice ale unei expansiuni în Europa şi în Orientul Apropiat a călăreților din Cultura Kurgan, cu şase milenii în urmă (socotind de astăzi). Spre deosebire de aceasta, teoria Anatoliană pretinde că limbile Indo-Europene s-au extins odată cu răspândirea agriculturii, dinspre Anatolia, cu aproximativ 8.000 – 9.500 ani în urmă.**

În şocanta potrivire cu ipoteza Anatoliană, analiza noastră efectuată pe un set de 87 limbi – cu un număr de 2449 elemente lexicale – indică o marjă pentru inițiala "despărțire" Indo-Europeană, între 7.800 şi 9.800 ani în urmă. Aceste rezultate produc solide schimbări în procedurile de clasificare, de calibrare (a limbilor), de dezvoltare a "arborelui lingvistic" şi impun priorități în analiza interferențelor."

Modelul "ramurilor" este, de asemenea, confirmat printr-o analiză lingvistică independentă a limbilor Indo-Europene (Rexova, K., Frinta & Zrzavy,"Cladistic analysis of languages: Indo-European classification based on lexicostatistical data", CLADISTICS 19, nr.127, 2003)

Perioadele estimate astfel confirmă şocant teoria dispersiei încă din Neolitic, indicând proveniența limbilor Indo-Europene dintr-un idiom Anatolian (cu o ramură independentă a misterioasei limbi Tocharice care s-a răspândit spre Est) şi cu descendență a tuturor celorlalte limbi (Indo-Europene) din ceea ce este aproape sigur o vatră inițială *(adica o patrie)* Balcanică.

(Potrivit schemei"arborelui lingvistic Indo-European" rezultat din studiul Gray/Atkinson:

Din "Proto-Indo-Europeană "Carpato-Balcanică" s–au desprins, cu circa 7.300 ani în urmă, două ramuri, una "sudica", iar aceasta va genera în timp idiomurile "Greceşti" şi cel" Armenian"; cea de a doua, nordică" va genera dezvoltarea "Europeană" propriuzisă. Din aceasta, cu aproximativ 6.900 de ani în urmă s-a desprins ramura "Indo-Irano-Albaneză"(cuprinzând în final 23 limbi), iar cealaltă ramură – cu aproximativ 6.500 ani în urmă s-a divizat în patru mari grupe – cuprinzând astăzi un număr de 54 limbi şi "dialecte independente" – grupele fiind: cea Balto-Slavă, cea Germanică, cea Italică şi cea Galo-Celtică.

Limbile Romană şi Vlahă (împărțirea Gray/Atkinson socotind "dialectele române sud-dunărene" drept o limbă ajunsă la statutul de independență lingvistică) sunt "derivate cu circa 1500 în urmă" din ramura ITALICĂ").

VATRA INDO-EUROPENILOR A FOST…DUNĂREA?

(Comentariu pe marginea articolului publicat de Dl. Dienekes Pontikos de prof. Timotei Ursu)

Am tradus expunerea a lui Dienekes Pontikos – care are meritul important de a pune în evidenţă unele cercetări recente în acest domeniu – şi am propus includerea articolului în arhiva ***www.dacia.org*** din doua motive: pe de o parte aceste noi cercetări atestă ipoteza pe care Societatea "DACIA REVIVAL" şi o serie de cercetători pluridisciplinari români o susţin de ani şi ani, aceea că spaţiul "daco-getic" (pe care, într-o apreciere excesiv *limitativă* dar intrată în uz, îl putem numi şi "*Carpato-Balcanic"* sau *"Istro-Pontic"!*) prezintă toate datele de referinţă pentru a fi luat în considerare drept probabil LEAGAN AL ETNIILOR INDO-EUROPENE; pe de alta parte aceste cercetări recente, care infirmă teorii mai vechi (socotite în România mult prea multă vreme drept… "bătute-n cuie"!), pun în valoare dreptul la noi analize în domeniul istoriei vechi şi în cel al lingvisticei comparative, cu ample repercursiuni asupra conceptului de Istorie a Românilor şi a Limbii Române.

Ne aflăm astăzi, la început de nou mileniu, într-o perioadă stiinţifică revoluţionară care marchează apusul tradiţionalei legende a "venirii Indo-Europenilor dinspre Asia" şi, în subsidiar, a o serie de "axiome istorice" cu trimitere lingvistică fantezistă, ce au aburit - până la ceaţă! –orizontul cercetărilor româneşti tradiţionale, mai toate gata să dea grâul pe neghină şi adevărul istoric naţional pe "descendenţa" din te miri ce vecini, mai mult sau mai puţin apropiaţi: iniţial în intenţia de a câştiga simpatii cu revers social şi geopolitic, iar cu timpul… dintr-un penibil (şi prin nimic justificat!) complex de inferioritate.

În ce mă priveşte, am susţinut de peste două decenii – cu fiecare prilej – ipoteza că, potrivit cunoscutei teorii a "Culturilor preantice înflorite pe cursul marilor fluvii", Valea Dunării (respectiv cursul ei central şi inferior, până la Marea Neagră) a fost o zonă de mare productivitate agrară, vegetală şi cinegetică, unde dezvoltarea prodigioasa a unor nuclee sociale primitiv-europene a condus la o creştere atât de impresionantă a populaţiei, încât era necesară o emigrare periodică *a unei părţi de populaţie, excedentară, în grupuri capabile să ducă cu ele noile deprinderi (agricole, de creştere a vitelor, sociale şi militare) şi să creeze, în noi teritorii, nuclee "Indo-Europene".*

*În sprijinul acestei teorii vin nu numai stratigrafiile geologice care demonstrează aluviuni de soluri foarte productive în jurul cursului central şi inferior al Dunării, dar şi studiul istorico-hidrografic care demonstrează tocmai pentru această zonă, pe de o parte, o abundenţă deosebită a precipitaţiilor în mileniile pre-antice şi antice, iar pe de altă parte frecvente – probabil anuale – revărsări largi ale fluviului şi pe cursurile inferioare ale numeroşilor afluenţi dunăreni. Aceste revărsări se datorau, logic, atât precipitaţiilor ample cât şi topirii progresive, în cele cinci sisteme muntoase înconjurătoare, a gheţarilor "rămaşi" în căldările marilor înălţimi de pe vremea ultimei glaciaţiuni. Aceste revărsări periodice lăsau în urmă, cu siguranţă, terenuri extrem de productive pentru cultura agricolă şi păşunat. Chiar sursele istorice scrise ne confirmă că acest debit al celui mai mare fluviu european - denumit în istoriografia grecească antică nu întâmplător, "Fluviul-*MARE, (marin)" *: Okeanos Potamos! - era cu mult mai mare decât astăzi. Să ne reamintim şi insistenţa cu care documentele antice ne asigură că Dunarea pe atunci se vărsa în Marea Neagră, nu cu trei, ci cu… de la* cinci *până la* şapte *braţe!.. Pe de altă parte, că acest spaţiu de referinţă era deosebit de populat, o demonstrează nu numai afirmaţia fermă a lui Herodot (* "Tracii sunt neamul cel mai numeros din Lume, dupa Inzi"*), dar şi urmele – impresionante ca număr – ale unor extrem de solide* culturi *primitive şi pre-antice: Cris-Starcevo, Tisa I şi II, Schela Cladovei, Hamangia, Vîncha-Turdaş, Boian, Cucuteni, Tei, Coslogeni, etc. Nu fără serioase motive economice au construit navigatorii greci, încă din secolele VIII-VII î.e.n., o salbă de "cetăţi-colonii" pe litoralul vestic şi nordic al Mării Negre, aşezari a căror funcţie era exclusiv comercială şi destinată schimburilor cu o populaţie a cărei* densitate *justifică un astfel de efort constructiv!*

Cum tocmai zona foarte rodnicei Văi Dunărene, străjuită de protecţia naturală a Alpilor Estici, a Munţilor Dinarici, a Carpaţilor şi a Balcanilor) se identifică cu zona de habitat a etniei Geto-Dace, *semnalarea unui "leagăn lingvistic Indo-European" - demonstrat acum* a se fi aflat în aceeaşi zonă (!) - *conduce sensibil la confirmarea "derivării" idiomurilor Indo-Europene – şi, prin urmare, şi a celor italice, incluzând cel Latin! - din… limba ancestrala a spaţiului Carpato-Balcanic. Aceasta nu e o concluzie "naiv-protocronistă", ea este – cum rezultă din cercetările prezentate de Dienekes Pontikos – o rezultanţă logică a unor dovezi istorice şi lingvistice din ce în ce mai limpezi.*

Faptul că cercetatorii indicaţi mai sus, poate jenaţi de o contestare mult prea radicală a antecesorilor, sau pur

şi simplu dintr-o inerţie formativă, mai atârnă "copacul" lingvistic de o enigmatică – şi neatestată ştiinţific! – rădăcina... "Anatoliană", ar putea constitui subiectul unei analize, pe cât de radicale, pe atât de necesare.

Din punct de vedere lingvistic , "ramuri mai vechi" Indo-Europene (Luwita, Hittita, Armeana, Tocharica, etc) se puteau "desprinde" în străvechi milenii, nu neapărat din... Anatolia, ci puteau emigra tot atât de bine din spaţiul Istro-Pontic, traco-geto-dacic, mai ales dacă teoria "potopului" provocat prin prăbuşirea Istmului Bosfor se confirmă geologic şi arheologic: importante teritorii şi aşezări umane au fost înghiţite de apele năvălite din Mediterană şi un astfel de fenomen natural a determinat cu siguranţă masive dislocări şi emigrări de populaţii. De altfel migraţiile etnice sud-est europene (cum sunt: cea a dorienilor, cea a ionienilor, mai târziu migraţiile galică, gotică sau slavă) dovedesc o circulaţie profilată perseverent de la Nord spre Sud (de la "rece" la "cald") şi niciodată invers!..

Este acum quasi-unanim acceptat principiul că apariţia Indo-Europenilor, ca vatră etnică, se datorează dezvoltării îndeletnicirilor agricole. Pe de o parte, podişul Anatoliei nu este (şi nu a fost!) atât de "productiv" agricol, în comparaţie cu zona cuprinsă între munţii Carpaţi, Dinarici şi Balcani, încât să i se atribuie justificat o categorică prioritate în "inventarea şi dezvoltarea agriculturii". După toate probabilităţile, practicile agricole au apărut în diferite zone geografice ofertante, mai mult sau mai puţin concomitent, dar spontan şi independent; (asta nu exclude ulterioare contacte şi preluări de priceperi, la un nivel social istoriceşte mai avansat!) Este o chestiune de logică elementară să admitem că apariţia agriculturii se datorează ofertei naturale şi nu invers; dacă cineva, ignorând distanţele enorme – (pentru populaţiile primitive ale epocilor la care ne referim: practic insurmontabile!) – ar propune drept "sursă a agriculturii" Valea Gangelui, Valea Tigrului şi Eufratului sau Valea Nilului, am putea să-i dăm, fie şi ipotetic, crezare; dar Anatolia este - şi a fost - departe de o asemenea productivitate. Dacă ar fi avut-o, populaţia Proto-Indo-Europeană – pe atunci cu siguranţa mai puţin numeroasa - n-ar fi... părăsit-o, pentru a se infiltra, etnic, în... "Zona X" a lui Kalevi Wiic, zona aparţinând ca habitat unor altor triburi, native, pe care avem tot dreptul să le socotim primitive dar nu lipsite de sentimentul proprietăţii teritoriale. Dimpotrivă, există serioase temeiuri – inclusiv arheologice - să se postuleze că Anatolia putea fi unul din "pământurile noi" înspre care au pornit valuri tribale Indo-Europene; asta de vreme ce, după cum se ştie, în proto-antichitatea la care se referă poemele homerice, şi în antichitatea descrisă de Herodot, o mare parte a Anatoliei era... tracă!

Cu ce anume ar schimba teoria "copacului cu ramuri lingvistice" recunoaşterea curajoasă a dezvoltării - în timp - a vetrei Indo-Europene din însăşi densitatea şi productivitatea triburilor locale? Doar cu un plus de logică şi doar cu renunţarea la obsedanta, la permanenta stafie a "venirii bunurilor de altundeva"; aceeaşi idee lamentabilă care a capotat penibil în naiva încercare de a pune pe seama Egiptului Antic construirea monumentelor megalitice din Anglia, pe seama navigatorilor... europeni înflorirea culturilor native Maya şi Inca sau, ca să ne apropiem de propriile noastre oi, pe seama scribilor sumerieni - scrijelirea "Tăbliţelor de la Tărtăria"!...

Avem certitudinea că atenta examinare a condiţiilor naturale perfect propice ale Văii Dunării, pentru dezvoltarea în timp a unei structuri sociale de maximă densitate, cu periodice valuri de emigrare a populaţiei excedentare, valuri care au "însămânţat" Indo-Europenismul în toate cele patru direcţii cardinale (inclusiv spre... Sud!), examinare coroborată perseverent cu materialul arheologic şi antropologic din ce în ce mai elocvent, va "aduce" curând disputata vatră a Proto-Indo-Europenilor la... ei acasă, pe câmpiile rodnice dintre Alpi, Carpaţi, Dinarici şi Balcani!

•

Dacă doriţi un abonament la
DACIA MAGAZIN
Trimiteţi prin mandat poştal suma de 250 000 lei pe adresa Daniela Gridan 2700 Orăştie Piaţa Victoriei 20.
Veţi primi începînd cu luna următoare douăsprezece numere ale publicaţiei noastre.
Vă rugăm să specificaţi pe mandat adresa poştală corectă la care doriţi să primiţi revista.

"Noi suntem aici" în țara Stramoșilor" și vorbim nu numai în felul lor ci și în categoriile lor constitutive"

Interviu de Carmen Marinescu cu prof. Artur Silvestri
(Interviu preluat din revista Agero Stuttgart)

Va apărea în curând o carte tulburătoare. Ea se numeşte"Nu suntem singuri !" şi cuprinde nouă interviuri acordate de-a lungul anilor de dl.Prof.Artur Silvestri. Reproducem şi noi, aici, unul din aceste texte, plin de formulari memorabile. Stilul profetic al acestui scriitor va pune pe ganduri pe multi dintre cititorii nostri.

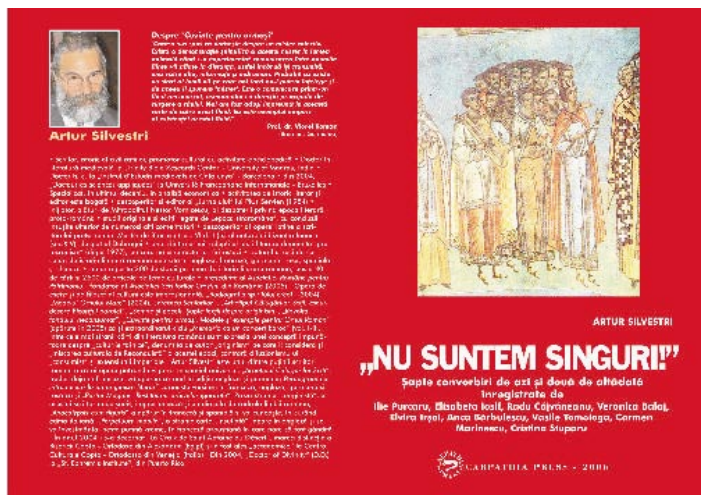

" Instinctiv, ori de câte ori mă aflu într-un spațiu geografic nou, paşii mă poartă spre drumuri pietruite sau asfaltate, dar întotdeauna pline de colbul unor întâmplări deosebite. Atunci simt cum o piatră, o uşă, o fereastră încadrata întrucâtva ,,altfel" îmi vorbesc despre prezentul şi viitorul acelei lumi care mi se destăinuie, tainic, prin ceea ce astăzi, prozaic, denumim, habitat" ori, spus altfel, "spațiu de locuire". El se leagă întotdeauna de "noi". Fiindcă poate părea ciudat unora, dar eu cred că ne naştem exact în acel loc care ne iubeşte, iar trecerea noastră prin viață ține de aceasta chemare şoptită a ,,pietrei". Niciodată nu am fost eu cea care a ales o casă de locuit sau un spațiu de lucru, ci acel spațiu m-a atras spre opasiune sau alta, pe care am numit-o fie profesie, fie soț, fie ,,cetate". Cu dl. Artur Silvestri am avut mai multe convorbiri de-a lungul anilor, poate cele mai multe destinate unui "folos public" din cele purtate cu scriitori, cărturari sau artişti. Una dintre cele mai interesante a avut loc la puțin timp după ce, la sfârşitul lunii septembrie, s-au acordat Premiile Patrimoniului Românesc, cu prilejul unei reuniuni deosebite. Întemeietorul acestor premii (o "floare de aur" la butoniera celor mai merituoşi cărturari şi români) mi-a vorbit despre ele dar mai ales despre "soarta noastră în istorie", preocuparea sa de căpătâi, aşa cum a spus-o adesea."

Carmen Marinescu: Domnule Silvestri, vorbiți întotdeauna de cultura unui popor ca despre un spațiu ce se desfăşoară pe coordonate din cele mai diverse, dar întotdeauna convergente. Poate părea scos din context, dar cu prilejul acordării premiilor Asociației pentru Patrimoniu, cred că s-a trecut cu vederea un aspect esențial al culturii unei națiuni, aspect pe care de altfel îl îndrăgiți la fel de mult ca pe celelalte, cel care priveşte "spațiul nostru de locuire".

Artur Silvestri: "Spațiul nostru de locuire", cum îl denumiți, nu s-a evocat direct şi, deci, nu a

constituit "temă" sau "obiectiv" însă, la drept vorbind, această realitate este prezenta pretutindeni, în această panoramă de idei fundamentale ce încercăm a schița. Întâi de toate, însăşi noțiunea de "patrimoniu" ar fi de neînțeles fără a se invoca geografia statornică şi felul cum aceasta se orânduieşte în reprezentările ce susțin marile colectivități. În această materie, noi avem o realitate cosmică impresionantă şi, până la urmă, un fel de "puncte ce iradiază" asemănătoare constelațiilor de pe cer. Când spunem Hobița, spunem Brâncuşi, când spunem Ipoteşti, spunem Eminescu şi este destul, câteodată, a rosti o denumire geografica unde stau încifrate idei-forță, strat ireductibil, aproape de goetheanele "Mume". Căci mai trebuie alăturat un cât de mărunt adaos când spunem "Voroneț" sau "Ceahlău"? De fapt, nu "cuvântul" singur impune ci cuprinsul lui atât de insondabil prin extensiune şi chiar sentimentul neobişnuit al "altei limbi", ce ne vorbeşte de la sine şi ne comunică pe un canal atât de enigmatic încât nici nu mai este nevoie de sens. Totul ne apare ca un fel de revelație. Aceasta însemnează ca noi suntem aici "în țara Strămoşilor" şi vorbim nu numai în felul lor ci şi în categoriile lor constitutive. Dar, în fond, acesta este "Patrimoniul", adică locul de unde vin Părinții şi locul unde ei se găsesc acum. Noi nu ne dam seama decât arareori că, indiferent unde ne-am afla, acesta este "codul nostru inerent", ce ne defineşte şi care, oricât ne-am strădui, nu îl putem înlătura căci se cuprinde în însăşi formula noastră de compunere rasială.

CM: Ceea ce spuneți este atrăgător dar, poate, prea teoretic. De ce rezonăm, totuşi, diferit, noi, romanii, indiferent de gradul decultură pe care îl avem, la un mediu oarecum artificial, la un anumit stil de a locui?

AS: De obicei, când vorbim despre "romanitate" noi ne închipuim un fel unic de a ne manifesta şi chiar o atitudine ce s-ar observa în chip general, nesocotind modurile diverse şi chiar participațiaindividuală. Acestea sunt iluzii sau, mai bine spus, "romanități de retortă" şi fiindcă istoria nu se scrie cu "idealități" şi cu ficțiune antropologica este mai cuminte a vedea nu speța pură (simplă ficțiune) ci înfățişările ei, care, totuşi, oricât de complexe şi diferite, se întâlnesc într-un punct ce însemnează stratul ireductibil. De fapt, aceasta ilustrează marea noastră întindere de geografie însuşită.

CM: Geografie însuşită?

AS: Întocmai. Noi nu avem doar o realitate de "navigator", precum grecii sau portughezii, şi nici un fel de a vedea lumea de popor ce nu şi-a părăsit munții, precum locuitorii din Tibet; nu ne manifestăm previzibil în spațiul fără noutate precum beduinul în deşert şi nici exclusivamente ocult şi naturist, cum se întâlneşte la "omul de pădure". Geografia, ce şi-a depus în "omul roman" fenomenala ei diversitate, se traduce printr-o extensiune de reacții ce aparțin deopotrivă dacilor agățați de munți ca şi omului de codru şi omului de luncă, spre a nu exclude, totuşi, pe "orăşeanul" recent, în forma lui de viitura heteroclita.

CM: Vorbiți despre conflictul clasic dintre "țăran" şi "orăşean", "țăranul" fiind dac?

AS: Nu, nici pe departe. Acesta este un conflict inventat mai încoace, când, spre a se putea descrie autohtonul în termeni depreciativi s-a născocit o tradiție a "țărănismului" reacționar, opusă în chip virulent" orăşenismului" civilizat, socotit a fi, mai mult chiar, un factor de progres. Dar ieşind din schema ideologică, suntem întâmpinați de cu totul alte realități. Noi aveam, la Sarmisegetuza, la Genucla, poate chiar şi la Petrodava, îndată după ocupația "Daciei aurifere" de către Romani, o civilizație orăşenească despre care nu se vorbeşte în chip intenționat, căci astfel s-ar răsturna nu doar prejudecăți ci şi "versiuni doctrinare" ce nu îşi află, de fapt, cine ştie ce reazem prin însumare de dovezi. Dar să nu uitam că, acum mai bine de 5.000 de ani, "cucutenienii" locuiau într-un fel de oraşe.

CM: Dumneavoastră folosiți adesea noțiuni şi terminologie personală; acum ați spus "ocuparea Daciei aurifere". Ce să înțelegem prin asta?

AS: Ceea ce observați la o cât de sumară privire a harții Daciei de dinainte şi de după Decebal.

Noi ar trebui sa formulăm, în această materie, concluzii lipsite de prejudecăţi şi de iluzii şi să spunem că "războaiele dacice", fiind o expansiune tipică, avuseseră drept etiologie stăpânirea zăcămintelor aurifere, tot atât de atrăgătoare atunci pe cât este astăzi petrolul arab. Odată ce "El Dorado" este atins, invazia militară încetează şi îi lasă să pătrundă pe administratori. De obicei, orişiunde pătrunde, Imperiul aduce nu atât "veterani" cât funcţionari; face recensământ, spre a cântări "impunerea la dări", apoi organizează drumuri pe unde perceptorul va calatori ca să încaseze birul şi zeciuiala, în fine, dacă se aşează mai bine, introduce "geometria omului în spaţiu", adică, în termen modern, "sistematizează teritoriul", spre a identifica de îndată sediul contribuabilului ce se va transforma într-un număr sau în punct de intersecţie de linii stradale. Acestea sunt desfăşurări de istorie de "Dacie Romană", ce nu ne definesc, nici măcar în imediatul ocupaţiei, decât parţial. Adeseori, spre a se arăta "continuitatea elementului local" se stăruie asupra factorului orogenic, zicându-se că "dacul izolat în munte" s-ar fi sustras fără efort numărătorii, încasării de taxe şi, deci, nimicirii. Încheierea este elementară căci o confirmă realităţi ulterioare-şi, deci, schema de evoluţie specifică-atunci când găsim, în Ardealul Evului Mediu, "ţări" autonome, izolate pe munţi, ignorate de Stăpânire şi, la rândul lor, impasibile înaintea veneticului ce se privea de pe creasta înzăpezită cum evoluează în funduri de vai, ca nişte gângănii minuscule. Dar această idee, ce s-ar întruchipa în formula "societăţilor paralele"(fapt indiscutabil!) nu-i esenţială, totuşi, în materia "ocupaţiei romane". Noi am avut, fără de nici o îndoială, un stat dacic continuu, trăind în paralel cu "ţara ocupată", ce poate doar şi-a strămutat capitala, aşezând-o la Petrodava, însă şi-a conservat muntele sacru care, fiind Ceahlăul, a rămas imaculat. Acum, se va obiecta că "sursele" nu fac menţiune despre aceasta stăruinţă în statalitatea autohtonă şi că, deci, fără "izvoare", nu ar fi existat nimic. Dar atunci când "triumful dacic" s-a prefăcut într-o aproape modernă suprarealitate propagandistică ar fi fost cu neputinţă a se înregistra documentul "eretic" şi informaţia "revizionistă". Bineînţeles că astfel de examinări nu se fac defel şi nici nu sunt de nădăjduit nici în viitor căci acelaşi fel de a scrie istoria după directivă se practică şi azi. De fapt, ca să reiau, noi am cunoscut o tradiţie "orăşenească" cu vechime, ce va trebui clarificată cândva spre a nu se mai insista în ideea vieţuirii primitive şi în tabloul, devenit clasic, de "bordeieni" lipsiţi de civilizaţie, adică de "troglodiţi". Noi avem, în "ţările" noastre a căror continuitate în evoluţia de termen propriu impune prin stăruinţă, un fel de a locui de un echilibru aproape clasic, fiindcă în geometria casei ţărăneşti aflam ceva din secţiunea de aur a templului grecesc, care, într-un fel, este traducerea în piatră şi în marmură albă a proporţiilor aproape perfecte ale casei din Carpaţi.

CM: Aţi mai spus, însă, despre "diversitate" în raport de "spaţiul de locuire" şi acum vorbiţi despre "casa ţărănească", model pentru templul grec. Nu este o contradicţie?

AS: Nicidecum. Oriunde este geografie cu lărgime şi forme de relief atât de diferite precum sunt la noi, aparenţa de mod de viaţă diferenţiat apare dar nu stinge stratul cel mai profund, "lamura", fondul ireductibil. Noi avem, cu adevărat, om de munte, de şes şi de lunca, "poienari" ce fondează aşezări omeneşti tăind luminiş în păduri şi poate chiar atitudine de om de aşezare lacustră, însă mai presus de acestea stă întocmirea originară. În această ordine a lumii, "romanul prototipistic" este, fără de nici o îndoială, Brâncuşi.

CM: Să înţelegem că există o "civilizaţie "tradiţională, foarte puţin cunoscută? Istoric, în ani, am desăvârşit tehnici şi materiale de construcţie noi, am descoperit principii universale, înscrise în cărţi citite de toţi constructorii lumii. Cum explicaţi nevoia omului de a desăvârşi arta construcţiei înaintea altor meşteşuguri (uneori chiar simplul scris sau socotit) căci exista, încă, oameni, care îţi fac locuinţe, sau construiesc poduri sau drumuri fără calcule de rezistenţă?

AS: Aici sunt două tematici ce se întâlnesc într-un punct foarte puţin vizibil căci, la drept vorbind, ne aflăm în "istoria enigmatică". Ea

se constată numai prin efect şi, pentru cei ce se rezumă doar la desfăşurările superficiale, se include în categoria "iregularului", a "miticului" şi, până la urmă, a "hazardului". Dar, bineînțeles, fără să fie "hazard". Unii, observând desfăşurările sistematice şi previzibile în urmarea principiilor de logică şi de calcul matematic dobândesc un simțământ de confort şi de învoială cu o schemă ce reflectă "efortul uman", adică progresul tehnic, reprezentat în felul unui adaos periodic de la "primitiv" la "evoluat". De aici provin marile erori de aprețuire şi de aşezare greşită pe cântar. "Primitivul" rămâne astfel un soi de "pre-om", un "ur-mensch", şi, ca atare, etapa depăşită şi în mod definitiv inactivă. Numai "omul evoluat", reieşit din "civilizație", adică din "înaintare tehnică", ar fi de urmărit şi de înregistrat în istorie iar aceasta devine, fără a se rezema această concepție pe o realitate indiscutabilă, "formula canonică de existență". Dar aici sunt cantități uriaşe de argumente contrare. Întâi de toate, "revoluțiile tehnice", despre care se vorbeşte cu insistență şi adeseori se transformă în fetiş şi în cheie universală,explicând totul. Mulți socotesc că în afara acestora nu se poate înțelege nimic şi că, deci, atunci când apare "noul", el se constituie pe cale rațională şi prin "ştiința", deşi nu se explică etiologia acestuia si, mai pe înțeles, cum apare "noul absolut". Noi, însă, avem, în aceasta materie, un şir de miracole, ce impresionează atunci când se evocă, măcar pe scurt. Cine a născocit roata şi, mai ales, din ce motiv? Şi cine a orânduit întrebuințarea focului şi "îmblânzirea "lui spre a se preface din stihie în factor de "punere misterioasă în lucrare"? Acestea ar fi episoade de neimaginat dacă "omul primitiv" ar fi fost primitiv. Istoria însăşi cuprinde o taină de nedezlegat atunci când o privim de sus şi fără sentimentul, dezgustător prin subțirime, că nimic nu trebuie re-văzut şi, deci, înțeles.

CM: Aşa se explică geniul meşteşugarilor - țărani care clădesc case şi poduri fără calcule?

AS: Într-un anumit fel, da, aşa se explică, este evident. Dar, în acest strat foarte profund şi în-analizat dar analizabil cu altfel de metode decât "ştiința" curentă, prea reducționistă, există o "realitate paralelă" care se revelează câteodată şi surprinde fiindcă noi sunt prizonierii unor prejudecăți ce ne împiedică sa înțelegem totul mai distinct. Aceasta este "istoria sub - lunară", socotita a fi "magică" şi "miraculoasă", când de fapt nu este decât dovada ciclurilor aproape "budiste", adică uimitor de lungi şi ininteligibile în perspectiva vieții noastre, prea scurta ca să căpătam sensul timpului strivitor. Cândva, pe când eram tânăr, documentasem material divers în ideea de a face o "teză" privitoare la "revoluția industrială în țările Române, în Evul Mediu"; acestea ar fi fost inventare de civilizație aşa-zis "țărănească" şi, deci, un tablou de altfel de realități, de "lumi paralele" unde Leonardo da Vinci, dacă o fi existat, este categoric un anonim.

CM: Ați scris-o? În ce faza se găseşte?

AS: A ramas un "dosar deschis", în coperți ce strâng fragmente. Eram încredințat ca o voi scrie degeaba şi că nu numai că nu o voi putea publica, dar şi că voi fi luat în derâdere. Prejudecata curentă, de fapt "sectarismul evoluționist", aduce astfel de reacție descurajată. Deocamdată rămâne un "document intelectual" care, poate, într-o zi, se va adăuga la o carte ce o visez şi unde ar fi introduse cele câteva mii de teme obligatorii, cu neputința de a se consuma într-o viață de om. I-am spus "Enciclopedia cărților nescrise".

CM: În această carte să înțeleg că poate intra şi răspunsul la întrebarea privind "arta construcției "care apare înaintea "scrierii" şi "socotitului"?

AS: Ideea este fascinantă, mai cu seamă că se confirmă istoriceşte. Aici eu am să spun ,însă, o fabulă, lăsând a se înțelege ce se poate din cuprinsul ei. Într-o tulburătoare "urma" rămasa de la "oamenii Cucutenilor", un fel de altar din pământ ars, ce se orânduieşte într-o formă aproape cilindrică, se destăinuieşte forma unei case. Aceasta este o imagine ori, mai bine spus, o hieroglifă a sufletului. Casa este "semnul sufletului" şi, înăuntrul ei, este "sufletul casei", insondabil, nedesluşit. Poate un Înger.

O contribuţie la cunoaşterea istoriei şi preistoriei poporului român

DACIA PREISTORICĂ SI ISTORICĂ

de Cristofi Cerchez, Edit. Ararat, 2002

Dr. Mihaela Albu

Dacă ar fi uniţi, tracii ar fi cel mai puternic popor, ne transmitea, printre altele cu privire la strămoşii noştri, peste timp Herodot.

Am pornit în prezentarea de faţă de la ideea dezbinării tocmai pentru că, referitor la începuturile poporului nostru, opiniile sunt atât de radicale încât nu lasă loc nici unei umbre de îndoială asupra nici altor direcţii contrare, istoria „oficială", impusă prin şcoală, considerând că deţine monopolul adevărului absolut. Teoria romanizării poporului traco-dac, precum şi a latinizării limbii dacilor, teoria (fără argumente uneori sau cu argumente destul de precare alteori) asupra „pierderii" totale a specificului identitar, asupra „uitării" limbii de către cuceriţi (cu atât mai mult cu cât cuceritorii nu se cunoaşte să fi acţionat similar pe nici un alt teritoriu[1]) începe să fie tot mai mult pusă la îndoială.

Pentru cel care nu concepe că cineva – mai ales în domeniul atât de subiectiv interpretabil al istoriei – poate deţine adevărul absolut, întrebările conduc inerent la studiul pe cont propriu.

Am descoperit recent o carte apărută în 2002 la Editura „Ararat", fiind însă rodul unei cercetări mai vechi (cartea a fost terminată în 1954) a unui fost bursier în Italia, arhitectul român de origine armeană, Cristofi Cerchez, Dacia preistorică şi istorică.

În „Cuvântul înainte", autorul îşi mărturiseşte aplecarea către trecutul nostru istoric, convins fiind că şi în propriul domeniu de studiu, în arhitectură, stilurile „nu sunt altceva decât rezultatul împrejurărilor istorice" (Op. cit., p. 16).

Desigur, ca în oricare cercetare, nici cel preocupat de „frumuseţea ţării pe tărâm artistic" nu poate porni la drum fără a studia cu atenţie cât mai mult din ceea ce s-a scris până la el. „Dar n-am găsit decât crâmpeie şi atâta tot", va mărturisi cititorului. Iar mai departe: „şi atunci mi-am luat curajul şi m-am hotărât să cercetez singur." (Op. cit., p. 17).

O dată pornit pe drumul întoarcerii către specificul românesc, drumul cunoaşterii poporului, referirea la trecut, la istoria noastră, la „rădăcină" (cum se exprimă el însuşi) devenea absolut necesară. „Trebuia, aşadar, să cunoască ţăranul şi pe strămoşii săi, dacii."

Şi abia de acum încolo descoperim că la început de secol douăzeci, cu mult înainte de revigorarea cercetărilor preistoriei, ale istoriei populaţiilor străvechi traco-dace, - la care un rol important l-a avut, desigur, Societatea „Dacia revival" din New York -, oameni de ştiinţă şi cultură, atât de diferiţi prin formaţie, au avut îndrăzneala „să încalce" teoriile oficiale şi să păşească pe un teren considerat de unii ca şi minat. De ce au făcut-o? Ne-o mărturiseşte însuşi autorul în discuţie, Cristofi Cerchez, explicând „îndrăzneala" prin faptul că aceştia, ca şi el, şi-au dat seama că ceea ce cunoşteau oficial era un teren plin de lacune, dar mai ales de „argumente" pe cât de imposibil de acceptat, pe atât de contrare bunului simţ.

„Cum era şi firesc, m-am adresat istoriei, filologiei şi chiar teologiei şi am rămas cuprins de spaimă de ceea ce am aflat, complet buimăcit ... Dacii au fost beţivi, netrebnici, barbari şi, dacă nu ar fi fost romanii, nimic nu s-ar fi ales de capul lor şi al nostru. Aşa vorbeşte istoria despre ei.

M-am adresat filologiei. Şi mai grozav! Dacii nu au avut o limbă proprie. Limba noastră românească (sic!), o parte vine de la romani, alta de la slavi, de la unguri, de la turci ... iar de la daci, ca şi cum oamenii aceştia ar fi fost muţi.

M-am adresat teologiei. Noul Testament, care are la bază Vechiul Testament, nu spune nimic, deşi tradiţiile poporului exprimă un trecut foarte bogat." (Op. cit, p. 17).

În acest caz, Cerchez, ca şi mulţi alţii – să dăm numai exemple pe Nicolae Densuşianu sau Mircea Eliade – s-au întors către altă „bibliotecă", către tradiţiile poporului român, convinşi, aşa cum subliniază Cristofi Cerchez că acesta este „marele bibliotecar al neamului". Conştiinţa că păstrarea tradiţiei conduce la definirea şi prezervarea identităţii nu mai poate fi negată astăzi de nici un cercetător, fie acesta

folclorist, etnolog, sociolog etc. „Noi aşa am apucat", „Noi aşa ştim din bătrâni" etc. sunt replici-argument ale oricărui ţăran român ca răspuns la anchetele sociologice, ale oricărui ţăran care a moştenit de la înaintaşi, o dată cu viaţa, şi credinţa respectării tradiţiilor.

Din folclor, din obiceiurile populare, din toponimie şi onomastică, coroborate cu descoperirile arheologice ori consemnările istoricilor antici, cel ce ştie să înţeleagă istoria (şi mai este şi de bună credinţă![2]) va avea revelaţia descoperii trecutului.

Lui Cristofi Cerchez, ca şi multor altora, Italia îi oferise „cheia cu care să deschidă poarta blindată în cunoaşterea trecutului istoric al neamului românesc, citind în original (s.n.) slova marilor dascăli ai omenirii. Şi bogată este seria lor", insistă Cristina Cerchez, în Prefaţa sa. „Pornind de la Homer (povestitorul), trecând apoi la Hesiod, Pindar, Herodot, Lycophron, Diodor Siculus, Vergiliu, Titus Livius, Strabon, Dio Chrisostomul, Martial, Horaţiu, Juvenal, Pliniu, Plutarh, Dio Cassius, Pausanias, Festus, Macrobius – la care se adaugă un nesfârşit lanţ de scriitori moderni: Amedee Thierry, Dr. Hanusch, prof. Nielsen (arhitect german), Pierre Kropatkin, Lartat, Morgan, Salomon Reinach, Ku. Kinch etc." (Op. cit., p. 7).

Dintru început, autorul realizează că „adevăratul duşman al ţării nu sunt cei din afară, ci noi suntem, cei dinăuntru", dar nu polemica directă îl interesează, ci dovedirea cu argumente a vechimii şi contribuţiei poporului teritoriilor Daciei la cultura omenirii.

Trecând în revistă întreg materialul adunat şi structurat pe mai multe capitole, din care nu lipsesc „Limba poporului dac", „Sanctuarele daciane", autorul ajunge la chintesenţa rezultatelor cercetărilor asidue asupra istoriei poporului român, cercetări începute în perioada studiilor la Milano, unde „zăboveşte ceasuri întregi prin biblioteci", cum ne informează fiica sa în prefaţa amintită. „Pe cât îi permite timpul, se opreşte şi în alte oraşe ale Italiei. La Roma consultă izvoare şi conspectează din operele marilor clasici universali. Parcurge mai ales cu aviditate cartea deschisă a celor 2500 de planşe ale Coloanei Traiane". Autorul studiului de mai târziu va considera Coloana, „pentru cunoaşterea trecutului nostru, cel mai valoros document istoric" (op. cit., p. 166), aceasta vorbind, aşa cum va afirma istoricul Salomon Reichnach, „în locul cronicilor pierdute"(Op. cit., p. 7). Două popoare şi doi conducători stau faţă în faţă (în sens figurat, desigur) în acest „document" ce ne oferă studierea „atmosferei social-politice a Daciei şi în special desfăşurarea celui mai înverşunat război purtat de Imperiul Roman, împotriva nefericitului popor dac, neîngenuncheat până la împăratul Traian." (Op. cit., p. 166, s.n.).

În anul acesta (2006), în care conducerea ţării a decis sărbătorirea (şi nu comemorarea) a 1900 de ani de la pierderea războiului de către daci), dedicând acest an lui Traian cuceritorul, iar Decebal, strămoşul nostru, marele învins, este dat uitării, orice lucrare care aduce în amintire figura regelui dac trebuie făcută publică.

Una dintre acestea este cartea lui Cristofi Cerchez, în care autorul îi acordă lui Decebal un capitol special, considerându-l „cel mai mare şi mai viteaz rege al Daciei" (Op. cit., p. 158). Cu date preluate de la istoricii antichităţii, autorul dă informaţii asupra numelui („După Suetonius, scriitor din vremea împăratului Traian, adevăratul nume al lui Decebal era Durpaneus", iar etimologic Decebal ar însemna „al zecelea rege al soarelui" – „dece"= zece, „bal"= soare în esoteria feniciană"). Din Dio Cassius, autorul Daciei preistorice transcrie o caracterizare a regelui: „Ager a înţelege ale războiului, ager a le executa. Inteligent în alegerea momentului, ştiind când să năvălească şi când să se retragă, meşter în a întinde curse, viteaz în lupte, priceput în a se folosi cu dibăcie de o victorie şi de a scăpa cu bine dintr-o înfrângere, pentru care lucru el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut."

Aşa îl caracteriza un istoric şi tot aşa îl ghicim sculptat pe Columnă. Ea dă astăzi mărturie peste timp de importanţa fără măsură pe care romanii o dăduseră cuceririi pământului bogat al Daciei.

1 [1] "Nici un autor latin credibil un menţionează preocupări şi măsuri ale Imperiului Roman pentru înlocuirea limbii populaţiilor cucerite cu latina. În primul rând pentru că un era nimic de schimbat. Apoi, chiar dacă ar fi fost ceva de schimbat, un era posibil practic. În al treilea rând cuceririle Imperiului Roman vizau, ca toate cuceririle, exploatarea bogăţiilor teritoriilor cucerite şi creşterea numărului plătitorilor de impozite, iar un răspândirea limbii latine, Italia fiind un spaţiu sărac, care un era capabil să-şi hrănească populaţia din producţia proprie. De asemenea, se uită că ideea de naţiune un se născuse încă." (v. Gabriel Gheorghe, "Către cititor", în "Getica", nr. 3-4/ 1992, p. 9

2 [2] "Cristofi Cerchez îşi croieşte drum anevoie printer golurile documentare, dublate de vinovata indiferenţă a istoricilor contemporani care, fie *din motive politice*, fie din pură neînţelegere, ocoleau această problemă de deosebit interest naţional" (v. Cristina Cerchez, Prefaţă, *Op. cit.*, p. 6, s.n.)

PROTEST

Cu privire la incultura Ministerului Culturii și Cultelor în cazul așa – zisului „ An cultural Traian”

O inițiativă generoasă, izvorâtă dintr–un adânc fior strămoşesc dacic şi anume, aniversarea la nivel național, în 2006 a 1900 de ani de la moartea marelui rege–erou Decebal, a primit nu demult un obtuz şi cu totul nefundat refuz din partea Ministerului Culturii şi Cultelor.

Prin adresa cu nr. 3818 / 31.10.2005, nu s–a comunicat faptul că acest minister a aprobat deja, nu ştim pe ce criterii declararea anului 2006 ca „Anul Cultural Traian” şi deci ne lasă să credem că nu mai este loc pentru alte personalități de istorie în programul său de aniversări.

Înregimentându–se în solda romanofobilor, Ministerul Culturii şi Cultelor (M.C.C.) se situează nu doar în afara adevărului ştiințific de ultimă oră, ci chiar în afara istoriografiei oficiale stabilită de Academia Română. Pentru că, din punct de vedere al istoriografiei oficial acceptate în prezent, românii sunt produsul unei simbioze daco–romane, iar cei doi actanți Decebal şi Traian trebuie puşi pe acelaşi plan. A–l comemora pe Traian excluzându–l pe Decebal este un gest de incultură şi de nepricepere.

Mai mult decât atât, din punct de vedere al cercetărilor ultime neincluse încă în manualele şcolare, românii sunt doar urmaşii geto–dacilor, iar Traian este păgânul, agresorul, inamicul şi ocupantul, spoliator de grâne şi aur dacic. Limba ce o vorbim este limba geto–dacică şi există dovezi incontestabile că romanii nu ne–au civilizat, ci dimpotrivă au fost prigonitori ai creştinismului care se înfiripa pe pământul dacic.

Gestul ministrului de a declara un „An Cultural Traian”, este unul anticultural, anticreştin, sfidător la adresa mişcării dacologice din România şi de pe mapamond care numără milioane de membrii şi se dezvoltă exponențial şi totodată în neconcordanță cu istoriografia de stat stabilită prin canoanele Academiei.

Protestăm față de râncezeala istorică şi partizanatul de care dă dovadă Ministerul Culturi şi Cultelor şi rugăm toate forurile în drept, reprezentații bisericii creştine, toți cei de bună credință să ne sprijine în demersurile noastre izvorâte din Drepturile Omului cu privire la cunoaşterea adevărului istoric:

1. Rugăm Academia Română să intervină pentru a–i trezi la realitate pe funcționarii ministerului;

2.Solicităm tuturor fundațiilor societăților culturale, asociațiilor, privind cultul eroilor să ia poziție față de acest ruşinos act de trădare a memoriei lui Decebal de către Ministerul Culturii şi Cultelor din România;

3. Solicităm M.C.C. să–l demită pe secretatul de stat Virgil Ştefan Niculescu, cel care prin semnătura dânsului girează partizanatul în întocmirea programului de manifestări, prostie şi incultura;

Fundația Pentru Cercetare A Istoriei Daciei, „Dacia Revival Internațional Society”,
Filiala Geția Minor – Tulcea

Preşedinte
Nicolae Nicolae

GAZETA de SUD
COTIDIAN AL OLTENILOR DE PRETUTINDENI

Ziar de informație,
evenimente,
anchete,
sport,
mare şi mică publicitate

Redacția în Craiova, cod.200420,
str. Câmpia Islaz nr.97A
Tel: +40 0251-413 100; +40 0251-413 200
Fax: +40 0251-410565
e-mail: office@gds.ro, www.gds.ro
România

TAINELE TĂBLIȚELOR DE LA SINAIA

de ADRIAN BUCURESCU

(Lucrare preluată din volumul cu acelaşi nume apărut la editura Arhetip în 2005)

LA SĂRĂȚUICA

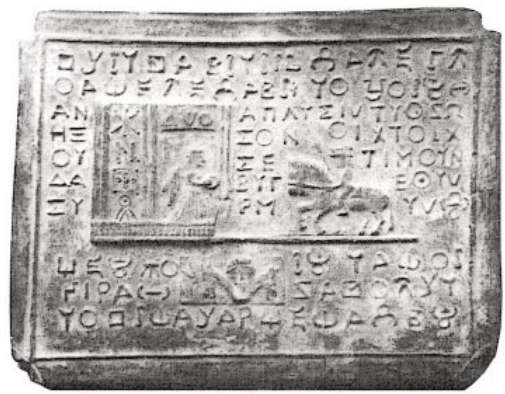

PUI YZA
VIYNE DALEG.
LOA GETE.
A ABA YO ȚOIUCA
NAPALYSIU
TY OZO.
EX SON OIHTOIHOY.
OY SESO
TIMOYN
DAVY GHETYU
SYRMYUA
GEUTO IUYA
GIOZ CIRAC.
ZA POLY YY
OP JOAYAR
GEOA
LEU.

TRADUCERE:

Pruncii pe apă au venit, ca mesageri. I-au luat Geții de la Apa Vrăjită pe Cei Divini la Ei. Au fost copii fermecători. Cu şase nobili din Țara Geților S-au legat. De minunile Lor au povestit cei apropiați. Aceşti copii au fost mai strălucitori decât leii.

LEXIC:

PUI- „ prucni; pui''.
YZA- „ pe apă''. Cf. rom. Iaz; laşi; iza
VIYNE- „ au venit''.
DALEG- „ (ca) mesageri; trimişi; călători''. Cf. lat. Delego „ a delega; a trimite'' ; rom. Telegă; telegar; Dâlgă.
LOA- „ au luat''.
GETE- „ Geții''.
A ABA- „de la apa''.
YO ȚOIUCA- „ cea vrăjită; care formentează; care ameţeşte''. Cf. rom. Țaic „ drojdie''; ţuică. Lacul, cu vechiul nume Saratocos, se numeşte astăzi Sărățuica, şi mărgineşte satul Sărățeni la Răsărit.
NAPALYSIU- „ pe cei divini; domni''. Cf. lat. Nobilis „ nobil; celebru; titlul la curtea imperială'' ; nebula „ nor'' ; rus. Nebo „cer '' rom. Nufăr; DI- Nubula şi KI-NOUBOILA – plante medicinale dacice; Naparis- o denumire getică a râului Ialomița, atestată de Herodot.
TY OZO- „ la ei''. Cf. rom. Îşi.
EX- „ au fost'' . cf. lat. Ex „ fost''; alb, ish „ fost''.
SON- „ copii''. Cf. engl. Son „ fiu''; rom. Sân.
OIHTOIHOY- „ fermecători; divini''. Cf. rom. Octoih.
OYSESO- „ cu şase''.
TIMOYN- „ nobili; conducători; fini; cum trebuie; timonă. Cf. rom. taman; tămâie; temenea.
DAVY GHETYU- „ din Țara Geților''.
SYRMYUA- „ s-au legat; s-au jurat; s-au sfătuit.'' Cf. lat. Sermo „convorbire; conversație; discuție; dezbatere; Sarmi-Zegetusa- „ legământul vitejilor''.
GEUTO- „ de minunile''. Cf. rom. ciudă (arh.) „ minune''.
IUYA- „ lor''. Cf. rom. ei ; îi .
GIOZ- „ au povestit''. Cf. alb. Ze „ voce; glas''; rom. a şuşoti.
CIRAC- „ cei apropiați; în jur; prieten; cirac''. Cf. lat. Circa. „în apropiere; în preajma; de jur împrejur ''; rom. şirag.
ZA POLY- „ aceşti copii''. Cf. lat. Pullus „micuț; pui; vlăstar''.
YY- „ au fost''. Cf. rom. îi (vb.) .
OP JOAYAR- „ mai strălucitori; mai frumoşi''. Cf. rom. hop; giuvaier.
GEOA LEU- „ decât leii; mai ceva ca leii.

ZAMOLXII

LEO
NETO
O LOEDE
LUIMOPEDO
O NOE
DAVO
A LETEO
LO OLADA POOD
E HOOZ
GEZ.
OLHO HOBOLYOD
OD TE OY OES
OMAILO
HO MATOH
DOAE
POPET DOMOZ
TOMO A SOSO
ZA ZOTO
OEIT OE
DOMAE
LE VYLO
O MOTO
OPE OL
DAVO
GETO.
ZALMOGIO
TISCYO.

TRADUCEREA:

Cei Curați au fost născuți de Loede cea Strălucită, în țara noastră, în anii lui Olada Vodă, într-o casă mică. Cei mari au coborât la cele mai umile dintre gazde. Cei Doi Magi în căsuța de pe colină au crescut, și stăpânii acelei case l-au adăpostit pe malul unei ape din Țara Geților.

Pe Zalmoxii să-l preamăriți!

LEXIC:

LEO- „ cei curați''. Cf. Rom . a (se) lăia, lăut.
NETO- „ au fost născuți''. Cf. Lat. Natus„ nascut''.
O- „de''.
LOEDE- „ Maria, Măreața, Magnifica, Leto''. Cf. Rom. A altoi; a aldui; lăută, laudă; ladă; lat; Oltea- mama lui Ştefan Cel Mare şi Sfânt.
LUIMOPEO- „ Cea strălucită; cea luminoasă'' cf. Rom. Lampă; limpede.
O NOE- „ a noastră; la noi''. Cf. Alb. Yne„ nostru''. Rom. Noi.
DAVO- „ țară„ . cf. alb. toke, dhe. „ pământ''.
A- „ în''
LETEO- „anii''. Cf. rom. Leat.
LO- „ lui''.
OLANDA- „ unflatul; înbelşugatul; ERETE; irod''. Cf. rom. Ladă; lat; holdă; hultan
POOD- „ vodă; deasupra; stăpân''. Cf. rom. Bade; vodă; pod; vad
E- „ într-o''
HOOZ- „ casă''. Cf. germ. Haus; sued hus „casă''.
GEZ- „ mică; joasă; la pământ''. Cf. rom. Gâză ; jos.
OLHO- „ cei mari''. Cf. rom. A urca; halcă.
HOBOLYOD- „ au coborât''.
OD- „ la''.
TE OY- „ cele ''. cf. rom. Ăia ; alb. ata„acei'' a; ato„ acele''.
OES- „ mai; mare; întins''. Cf. rom. Iaşi; Huşi; Oaş.
OMAILO- „ umile''.
HO- „ dintre'' .
MATOH- „ gazde''. Cf. rom. Metoc; Motoc; Moțoc; Matache.
Doae- „cei doi''.
POPET- „ magi; sfinți; tari''. Cf. rom. Popă; pipotă; poftă.
DOMOZ- „ în căsuță''. Cf. lat. Domus „casă''.
TOMO- „de pe (din) colină; deal; înălțime''. Cf. rom. Tumai(reg.) „ tocmai''; dâmb; alb. tym „ fum ; Tomis- cetate getică, apoi greacă, română şi bizantină.
A SOSO- „ au crescut''. Cf. rom. Sus.
ZA- „ şi''.
ZOTO- „stăpânii''. Cf. alb. zot „ stăpân; domn; Dumnezeu''.
OEIT OE- „ acelei'' . cf. alb. i tij „al lui; al său''.
DOMAE- „ case''. Cf. Domoz.
LE- „ pe ei îi''.
VYLO- „adăpost''. Cf. lat . villa „casă la țară; frermă; conac''; rom. Vale; văl; Vilău
O- „pe''.
MOTO- „malul; înălțime''. Cf. alb. i madh „ mare'' ; rom. Moț.
OPE- „ (unei) ape''.
OL- „din''.
DAVO- „țara''. Cf. alb. toke, dhe „ pământ''
GETO- „ geților'' .
ZALMOGIO- „ pe (la) „Zalmoxii''.
TISCYO- „ să preamăriți. Cf. lat. Disco „a învăța; a afla; a cunoaşte''. Discus „ disc; platou; taler; cadran (solar) '' ; rom. Desagă; duşcă; teşcă.

CAUTĂTORII DE COMORI ŞI DISTRUGĂTORII DE MONUMENTE ÎŞI DAU MÂNA

MONSTRUOASA COALIŢIE ÎMPOTRIVA CETĂŢII DACICE ARDEU

Mihai Căstăian
Iosif Vasile Ferencz
Vladimir Brilinsky

Într-un număr al revistei „Dacia Magazin" apărut anterior am încercat să îndreptăm atenţia publicului larg asupra unei cetăţi dacice mai puţin cunoscute. Cu acel prilej ne propuneam să abordăm numai o parte a descoperirilor de la Ardeu, comuna Balşa, judeţul Hunedoara, astfel a rezultat descrierea cetăţii dacice, atât cât se putea face în acel moment, încercând s răspundem unor întrebări considerate de noi fireşti, anume: unde? ce? de ce? şi cum? urmând ca de întinsa aşezare locuită de daci precum şi descoperirile aparţinând altor epoci să constituie subiectul unui material care să apară într-un număr viitor. Acest deziderat, din păcate, nu a fost atins până în prezent şi nu va fi împlinit nici cu această ocazie. Ne cerem scuze faţă de publicul interesat de cunoaşterea civilizaţiei dacice şi promitem că de îndată ce se vor întrezări vremuri mai bune vom relua prezentarea antichităţilor de la Ardeu. Până atunci însă, suntem nevoiţi să cerem sprijinul opiniei publice, într-un adevărat război împotriva unui duşman pe care îl considerăm comun: nepăsarea aliată cu reaua intenţie şi cu dispreţul la adresa patrimoniului cultural naţional.

DIN NOU, PE SCURT, DESPRE CETATEA DACICĂ DE LA ARDEU

Importanţa istorică a cetăţilor dacice din Munţii de la sud de Orăştie

Staueta din bronz reprezentându-l pe Mercurius descoperita în săpăturile arheologice de la Ardeu

Dislocări de arocamente şi pământ efectuate de braconieri, pe flancul nordic al cetăţii

nu mai trebuie argumentată, chiar şi numai includerea lor în Lista Patrimoniului Mondial (UNESCO) spune suficient despre valoarea lor. Dacă din motive politice, militare şi religioase centrul puterii dacice s-a dezvoltat la sud de Orăştie, nu înseamnă că alte regiuni ale spaţiului locuit de daci, nu au avut importanţă. Distribuţia resurselor într-un areal întins, necesitatea exploatării şi bineînţeles, a controlului acestora a dus la apariţia unor fortificaţii care

Obiecte metalice descoperite pe şantierul arheologic de la Ardeu

controlau principalele drumuri de acces spre aceste zone, în preajma lor înflorind aşezări. Sunt cunoscute de mai multă vreme cetatea şi aşezarea de la Piatra Craivii, amplasate în aşa fel încât Valea Ampoilui, una din căile principale de pătrundere spre inima Apusenilor, putea fi controlată. Tot aşa trebuie înţeleasă amplasarea cetăţii dacice de pe vârful Piatra Coziei, în marginea Munţilor poiana Ruscăi – zonă a cărei importanţă economică se leagă de zăcămintele bogate în fier. Dar nici una dintre aceste două nu este suficient de bine cunoscută. Un caz asemănător îl reprezintă cetatea şi aşezarea dacică de la Ardeu, a cărei cercetare poate să aducă unele elemente şi în sprijinul înţelegerii acestor obiective.

În plus, trebuie menţionat că până în momentul actual numărul descoperirilor dacice pe care le cunoaştem este foarte mic pe o arie care acoperă Munţii Apuseni, motiv pentru care importanţa unei staţiuni arheologice de talia Cetăţuii de la Ardeu creşte exponenţial. Cu acest prilej trebuie amintit şi faptul că în acest loc sunt prezente monumente datând din mai multe epoci istorice, care se întind pe parcursul a mai mult de 3 000 de ani.

„CETĂŢUIA" DACICĂ DE LA ARDEU ESTE, DUPĂ 1900 DE ANI, DIN NOU ASEDIATĂ

Deşi acum, la începutul secolului XXI nu mai constituie un punct strategic şi chiar dacă din punct de vedere militar înălţimea nu mai are importanţă, suntem nevoiţi să constatăm că „Cetăţuia" dacică de la Ardeu este, după 1900 de ani, asediată din nou. De data aceasta atacatorii nu mai sunt legionarii romani, duşmanul care ameninţă ceea ce solul a conservat timp de 19 secole este unul mult mai crud şi are la dispoziţie mijloace tehnice de distrugere … la nivelul zilelor noastre. Constatăm cu îngrijorare că nori negri de furtună se abat asupra acestui monument de când se pare că împotriva lui s-a constituit o adevărată „alianţă" pe care noi o considerăm „monstruoasă". Pe de o parte căutătorii de comori, această plagă pe care autorităţile nu sunt capabile nici să o înlăture nici să o limiteze şi pe de alta distrugătorii de monumente se află parcă într-o adevărată competiţie având ca scop dispariţia definitivă a unui monument istoric.

În cazul Cetăţuii de la Ardeu Direcţia Judeţeană a Drumurilor R.A., cu acceptul şi concursul proprietarului, Consiliul Local al Comunei Balşa aduce prejudicii patrimoniului cultural naţional comparabile cu acelea provocate de căutătorii de comori. Pentru a putea fi înţeleasă mai bine situaţia, cel puţin ciudată, am spune noi, în care se află monumentul, vom prezenta în cele ce urmează prevederile legale care sunt încălcate la Ardeu.

SITUAŢIA JURIDICĂ

Exploatarea de calcar de la Ardeu se desfăşoară într-un cadru care este în contradicţie cu legislaţia în vigoare în România, în acest moment. În continuare amintim principalele acte normative care sunt încălcate în cazul sitului arheologic de la Ardeu:

1. Dealul „Cetăţuie" de la Ardeu reprezintă o zonă cu patrimoniu arheologic cunoscut şi cercetat (conf. legii 378/2001, articolul 2, literele b şi f, în care patrimoniul arheologic este protejat conform O.G. 43/2000, modificată şi completată prin Legea 378/2001 şi Legea 462/2003.

2. Dealul „Cetăţuie" de la Ardeu reprezintă un monument istoric conform Legii 422/2001 privind protecţia monumentelor istorice, înscris în Lista Monumentelor Istorice 2004, având codul: HD-I-s-A-03151.

3. Conform aliniatelor 1 şi 2 din articolul 8 al legii 422/2001, Cetăţuia de la Ardeu beneficiază de regim de protecţie.

4. Suprafaţa zonei de protecţie este stabilită prin articolul 59 al legii 422/2001.

5. Activitatea de exploatare a pietrei de calcar la Ardeu se desfăşoară chiar în perimetrul unui sit arheologic declarat monument istoric. Această activitate încalcă prevederile legii 422/2001, mai exact a articolului 10, aliniatele 1 şi 2 precum şi aliniatele 1 şi 2 ale articolului 55.

6. Conform articolului 48 din legea 422/2001, primarul este obligat ca în cazul unor descoperiri arheologice să oprească orice lucrare şi să asigure delimitarea şi paza obiectivului.

7. Conform Extrasului de carte funciară C. F. nr. 1, parcela aflată la nr. Topo., cu o suprafaţă de 34530 mp., aflat în întregime în propietatea Primăriei Balşa, este neproductiv (deşi nu putem să ne dăm seama dacă prin extragerea pietrei din acest loc terenul a rămas neproductiv). Ţinând cont de acest aspect precizăm că în cazul monumentelor istorice situate în afara localităţilor zona de protecţie de care beneficiază acestea are o rază de 500 m, măsurată de la limita exterioară a sa articolul 59 din legea 422/2001.

În cadrul zonelor de protecţie, ca şi asupra monumentelor istorice este

interzisă desfăşurarea oricăror activităţi care le-ar putea degrada sau distruge, parţial sau total aşa după cum rezultă din articolul 10, aliniatul 2 din legea 422/2001.

Conform aliniatului 1 al articolului 55 din legea 422/2001 reiese că orice distrugere aplicată unui monument istoric constituie infracţiune şi se pedepseşte conform legii.

Ţinând cont şi de faptul că lucrările pentru extragerea pietrei în perimetrul sitului de la Ardeu duce la degradarea, aducerea în stare de neîntrebuinţare şi la distrugerea unor bunuri culturale şi împiedică luarea unor măsuri în direcţia conservării sau salvării acestora, menţionăm că art. 67, aliniatul 1 al legii 182/2000, consideră aceste fapte ca fiind infracţiuni şi se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 7 ani.

Investigaţiile desfăşurate la Ardeu în ultimii ani, au evidenţiat faptul că exploatarea pietrei de calcar care se care se desfăşoară de mai multe decenii a afectat chiar zona centrală a sitului arheologic. În condiţiile cadrului legislativ actual din România, situaţia constituie o ilegalitate, detonarea unor materiale explozibile cât şi utilizarea utilajelor specifice exploatării pietrei aduc prejudicii importante atât sitului cât şi monumentelor prezente în acel loc. Cu diverse prilejuri a fost semnalată în presa locală, centrală şi de specialitate, în cadrul unor simpozioane, sesiuni de comunicări, etc, dar situaţia rămâne aceeaşi.

Şi cum un necaz nu vine niciodată singur, constatăm că nu numai inconştienţa unora atentează la integritatea acestei cetăţi. Vorbeam la început despre reaua intenţie şi despre dispreţul faţă de patrimoniul naţional. Recrudescenţa braconajului arheologic din ultimii ani, cu epicentrul devastator din Munţii Şurianului în zona cetăţilor dacice, nu a ocolit nici cetatea de la Ardeu. Tentaţia căutătorilor de aur, mânată atât de descoperirile arheologice ale ultimelor campanii de săpături cât şi de legendele bătrânilor, care povesteau despre urieşii locului şi despre un car cu boi de aur ascuns într-o peşteră, a fost atât de puternică încât ignorând orice lege în văzul şi cu complicitatea unei bune părţi a localnicilor au devastat situl arheologic de la Ardeu provocând pagube ireparabile şi imposibil de estimat. Istoria căutătorilor de aur nu este însă apanajul ultimilor ani. Goana după aur îşi are rânduielile ei în diferite epoci ale istoriei, având ca punct comun doar unul din păcatele de bază ale acestei lumi, lăcomia.

SLĂBICIUNEA STATULUI DE DREPT: BRACONAJUL ARHEOLOGIC

Acum două milenii în confruntarea dramatică dintre supraputerea antichităţii, Imperiul Roman şi Regatul Dac, în spatele cauzelor de ordin politic s-a aflat şi imensa bogaţie acumulată de către daci. Scenele de pe Columna traiană stau mărturie împreună cu izvoarele antice vădit exagerate.Evaluarea lor în lumina unei selecţii negative, fac totuşi, trimitere la cantităţi impresionante de metale nobile. Dincolo de propaganda imperială, capturarea acestui tezaur a fost un obiectiv atins de către romani, iar fastul triumfului, efortul edilitar major derulat la Roma şi în oraşele imperiului precum şi răsplata primită de către cetăţenii romani la finele războaielor dacice, îndreptăţeşte pe deplin ideea capturării tezaurului dacic.

În chip probabil acest tezaur a fost materializarea monopolului regal asupra aurului, cumulat cu imensale bogăţii depozitate la principalele temple, o practică recunoscută drept o constantă a lumii antice. Însă, necesităţile funcţionale ale statului dac, mai cu seamă în vremuri de criză precum războaiele cu romanii, impun circulaţia valorilor. Urmele acestui circuit se regăsesc în ultimii ani în numeroasele descoperiri de monede şi valori, găsite prin acte de braconaj arheologic şi înstrăinate pe calea traficului cu obiecte de patrimoniu.

GOANA DUPĂ AUR

În zona capitalei statului dac, a complexului din Munţii Orăştiei s-au înregistrat numeroase cazuri cu impresionante descoperiri de valori antice. Pe la mijlocul veacului al XVI-lea, în albia Streiului, nişte pescari au aflat într-o hrubă zidită, câteva mii de monede de aur, confiscate mai apoi de către cardinalul Martinuzzi, guvernatorul Transilvaniei.

Legenda ţăranului David Albu din Chitid a stimulat după 1785 imaginaţia căutătorilor de aur din Munţii Orăştiei, iar descoperirile monetare făcute în anul 1802 declanşează o adevărată "febră a aurului" în zonă. Locuitorii aşezărilor din vecinătate renunţă la ocupaţiile tradiţionale şi pornesc spre munţi sub spectrul unei îmbogăţiri rapide. Mici descoperiri monetare alimentează în permanenţă starea de spirit. Autorităţile se sesizează, iar Tezaurariatul Aulic începe o anchetă. Sunt luate măsuri de supraveghere a zonei, audieri de martori şi aduse detaşamente militare. Din vara anului 1803 cu minerii de la Baia sunt organizate săpături la Grădişte şi întocmite rapoarte săptămânale cu privire la vestigiile aflate aici. Fenomenul "goanei după aur" a fost stopat prin intervenţia autoritară a instituţiilor statului.

În veacurile următoare căutarea comorilor în Munţii Orăştiei evoluează latent pentru ca după 1995 fenomenul să explodeze cu o virulenţă incalificabilă timpurilor pe care le trăim. Descoperiri mai vechi au fost valorificate profitând de paralizia instituţiilor chemate să vegheze asupra patrimoniului cultural naţional, piese cu o proveniență ilicită fiind achiziţionate chiar de către instituţii muzeale. Cea mai mare parte a

respectivelor descoperiri au fost valorificate pe căi ilegale situație semnalată de către poliția unui stat vecin.

Fondul local a primit un stimulent substanțial din partea unei echipe de frați basarabeni care au reușit capacitarea câtorva localnici și au declanșat sarabanda săpăturilor ilegale. Este momentul în care începe utilizarea pe scară largă a detectoarelor de metale, care contribuie decisiv la activitățile de braconaj arheologic. După cum o arată un proces aflat pe rol privitor la o serie de brățări de aur descoperite în Munții Orăștiei, peste activitățile desfășurate de localnici se grefează interesul unor grupuri infracționale din capitala județului Hunedoara, care au acționat nestingherite și s-au bucurat de o înaltă protecție. Detectoarele performante, mașinile de teren, echipele de lucru și împărțirea sferelor de interes reprezintă o constantă a anilor 2000-2004.

Din păcate cazurile instrumentate de către poliție au avut o finalitate incertă . Neajunsurile legislative sunt în continuare speculate de avocați dibaci, iar scăpările legii nu au fost corectate. Lipsa de reacție și necombativitatea au fost răsplătite cu titluri onorifice, pompos enunțate ca "apărător al patrimoniului", acolo unde se dovedește în instanță că s-au adus prejudicii de milioane de dolari patrimoniului cultural național și daune incomensurabile cercetării științifice. În ciuda asigurărilor oferite fenomenul braconajului arheologic proliferează fiind în continuu alimentat de noi sosiții în cadrul branșei. Recentele situații de la Costești, Cioclovina și Ardeu sunt doar o parte dintr-un tablou în culori extrem de sumbre.

Se dovedește încă o dată lipsa unei voințe în combaterea acestei situații, exemplul autorităților de la 1803-1804 este ignorat, iar repercusiunile materiale și morale se manifestă pe cale de consecință. Hemoragia prin care valorile noastre culturale alimentează traficul internațional de valori patrimoniale este mână în mână cu manifestările cele mai radicale ale criminalității transfrontaliere. Probabil că în situația dată, copii noștri vor ajunge să privească în marile muzee ale lumii dovada neputinței părinților lor.

Organizarea de șantier din fața grotei săpate de căutători

CETATEA ARDEU FIEFUL BRACONIERILOR

Dealul cetății se află situată în interiorul satului cu același nume. Practic din doua părți, cetatea este vizibilă de la orice casă a satului mărginit de cheile calcaroase și înalte ale Ardeului. Din pricina ecoului, orice mișcare sau rostogolire de bolovani de pe cetate pot fi sesizate de localnici, mai ales în anotimpul în care frunzele copacilor au căzut de câteva luni. Și tocmai în aceste condiții, în văzul și auzul tuturor, acolo sus pe „Cetățeaua" cum îi mai spun localnicii, braconierii căutători de comori au reușit câteva premiere. Dacă până acum aceștia obișnuiau să facă gropi relativ mici și neregulate de data aceasta săpăturile lor apar de mari dimensiuni și executate migălos, unele aducând ca aspect cu cele practicate de arheologi în șantierele științifice. Majoritatea gropilor făcute de căutători au fost făcute în apropierea sondajelor efectuate de arheologi și au necesitat, după cantitatea de pământ dislocată, zile întregi de muncă. Au fost distruse în aceste locuri nu numai straturile arheologice care nu vor mai putea fi refăcute niciodată, dar și importante fragmente de ceramică sfărâmate sub loviturile târnăcoapelor. Au fost evidențiate pe platoul superior al cetății cel puțin 6 astfel de gropi. Premiera absolută stabilită de căutători a reprezentat-o însă o cavitate pe versantul de nord a cetății, o cavitate naturală inițial, pe care aceștia într-o organizare de șantier ireproșabilă au mărit-o excavând 15 metrii în lungime și cu o diferență de nivel de 7 metrii. Mulțimea gunoaielor lăsate în urma acestei acțiuni indică faptul că excavarea a cel puțin 20 de metrii cubi de arocamente și pamânt a durat mai bine de doua săptămâni. Iată deci că și căutătorii de comori, își lasă gunoaiele acolo unde sapă, iar Garda de

Mediu ar trebui să le aplice un

tratament asemănător acestora cadorisindu-i cu o amenda pe măsură, după modelul pe care l-a aplicat în cazul achipei de arheologi de la Sarmisegetusa Regia.

Este greu de bănuit ce i-a determinat pe aceştia să purceadă la un astfel de efort. Sunt posibile detecţii prealabile, ilegale şi acestea, sau de ce nu mărturii ale unor bătrâni care din generaţie în generaţie au moştenit secretul locului în care ar fi ascuns legendarul car cu boi de aur.

Un anunţ sec, din partea poliţiei anunţă că se efectuează cercetări sub aspectul săvârşirii infracţiunilor de detecţii şi săpături ilegale într-un sit arheologic. Vom afla în curând dacă autorităţile statului, care au ca datorie combaterea braconajului arheologic şi mai ales să stoparea acestui fenomen, vor depăşi faza de declaraţii şi rezultate concrete vor apărea în acest caz limpede ca lumina lunii.

Cariera de piatra care a distrus o bună parte dintr-o cetate clasată ca monument istoric de importanţă naţională

În momentul de faţă puţinii apărători ai cetăţii caută aliaţi sperând că dublul asediu va putea înceta. Cercetarea cetăţii dacice de la Ardeu se află doar la început şi pentru a putea avea o viziune coerentă asupra locuirii acestui sit arheologic, în toate epocile istorice este necesară, într-o primă fază, sondarea tuturor elementelor componente acestuia. Pe termen mediu şi lung, posibilitatea reconstituirii măcar a unor părţi, ar putea să transforme monumentul într-o atracţie turistică pentru următorii 1900 de ani sau chiar mai mult. Depinde asta de conştiinţa fiecăruia, depinde de dorinţa pe care cei în drept o manifestă de a avea o istorie corectă bazată şi argumentată ştiinţific şi nealimentată de presupuneri şi elucubraţii.

Groapă săpată de căutătorii de comori pe platoul superior al cetăţii

ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR

Carolus Lundius

De ce trebuie să auzim de la Carolus Lundius despre Zamolxis ca fiind cel care a dat lumii primele legi scrise?De ce nici unul din istoricii noştrii nu-l pomeneşte? Oare de ce suedezii se mândresc cu ce noi refuzăm să ne mândrim?Când oare istoria noastră în loc să înceapă cu înfrângerea noastră ,cu sfârşitul nostru ca stat,cu înfrângerea lui Decebal,va începe cu istoria Daciei şi a regilor ei ?

Iată de ce ne facem o datorie de onoare în a publica în serial întregul volum ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR.

Prima ediție a acestui volum sub titlul Zamolxis Primus Getarum Legislator scrisă de Carolus Lundius a apărut în Suedia în anul 1687.Am găsit-o rătăcită într-un anticariat din Upsala-Suedia,de unde am cumpărat-o la un preț mare,încredințând-o spre traducere doamnei Maria Crişan.

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

Rezumat Cap.VIII 6 – 8 §6. Sceptrul minoic. Fecioara lui Rhadamantus şi a lui Aeacus. *Staf, stava, stavastola*. §7. De unde vine numele de Radamanthus? De unde cel de Minos? De unde cel de Aeacus? Şi de unde cel de Triptolemus?. La vechii Sueoni şi Geți a fost plăsmuită de către poeți aceeaşi formă de judecată care a fost păstrată la zeii inferiori. De asemenea şi consiliul. De ce niciunde în legile altor popoare nu se specifică în mod expres acest lucru. Totuşi, există două trepte, cel al apelului (făcut în tribunal) şi cea a dreptului de apel făcut în justiție. Acestea, ce-i drept, nu sunt arătate cu litere uriaşe, ci sunt acordate cu adevărat: *Trivium* este locul unei judecăți solemne. §8. Cuvintele lui Vulcanius pun în evidență una şi aceeaşi idee a strălucitului Platon.

§6.Însuşi Homer (Od., XI) povesteşte cum că fiul lui Jupiter, Rhadamantes (unul din cei trei judecători din Infern şi frate cu Minos), stând pe jilțul judecătorului din Tartar cu sceptrul de aur în mână, împreună cu Minos şi Aeacus - vestit prin spiritul său de dreptate - (şi el judecător în Infern, şi el fiu al lui Jupiter, deci până şi în Infern se practica nepotismul, sic, n.t.), ei trei erau singurii care judecau faptele celor morți, împărțind dreptatea în Infern. Vezi şi Platon (Gorg. şi De Min., c. XXXIV). Bagheta de magistrat a lui Aeacus a fost numită de Svioni şi Gothoni *kasla* şi *staf*. Astfel, avem în fragmentele de legi *staf i hand salia* ("a transmite prin moştenire vergeaua (*virga*) sau bagheta / bastonul (*festuca*) de judecător"), aflăm de la prea nobilul Stiernhielmius (c. II, Kong br Westg. Cod. Argent.; Ulph. Celsissimi Herois ac Domini Com. Gabrielis De la Gardie Math., CXXVII, 19; Fragm. Legum. Cod. var. var. leg. et Mss. Excus.). Din acest motiv, la Goții care locuiau în Moesia, tocmai de la acest însemn sau sceptru judecătoresc numit *stava*, şi judecătorul s-a numit tot *stava* , iar tribunalul acestuia s-a numit *stavastola*. Din fragmentele de legi Askeskäpte aflăm că Judecătorul slăbea mânerul bastonaşului de frasin în timpul unui act solemn cum ar fi fost clarificarea unei proprietăți de drept, înstrăinată regulamentar, fapt întărit şi de colecționarea diferitelor stipulări cu diferite codexuri ale diferitelor legi. De aici şi scrisorile judecătorilor de eliberare a sclavilor, în vigoare până azi, *skaptebreff* - cum se obişnuieşte să li se spună - în Goția de Vest şi în multe alte locuri. În regatul Sveoniei a învins şi folosirea celorlalte bastoane şi săbii cu mânere de frasin, ba chiar destul de frecvent. Scrierile Eddice ne pun la curent cu faptul că zeii tocmai sub frasin îşi desfăşurai judecățile; pe lângă alte rațiuni, mai este şi următoarea: " *forthy askrin er allra trea mestr oc bestr*" ("dintre toți copacii, frasinul este cel mai puternic şi cel mai bun").

§7. Prin Rhadamanthes se înțelege cel mai mic judecător care, împreună cu ceilalți doi, trebuia să fie prezent în consiliul de judecată din Infern, *Rad* sau *Nembd*, al cărui prefect era; de la *Radaman* şi *thus*, "în chip remarcabil" (cu sens bun sau rău) aşa a fost denumit, în întregime *Radamanthus*, de la *Thusa*, "a sosi", "a-şi da consimțământul", pentru că, de fapt, numai unul trebuia totuşi să fie cel din consiliul asesorilor care, în cele din urmă, judeca şi pronunța sentința, în conformitate cu legile. Iată cum sună textul legilor străbune: " *Biuder Nambd sik stalfwilliande at waria nokot maal / tha ma eigh Domara them fraganga*" ("Dacă asesorii îl vor achita pe cel compărut în fața justiției, încă din primele sentințe, prin aceleaşi sentințe el ajunge judecător "). De la Plaut (Trin. IV, II, 83) aflăm că dacă la scriitorii latini figurează

sub numele *Rhadamanthus*, la cei greci, absolut la toţi, îl vom găsi sub forma *Radamanu*. Cel mai important dintre judecătoriii din Infern era totuşi Minos, căruia îi urma Aeacus, o aflăm şi de la Platon (Gorg., p.m. 371) şi de la Plutarch (De Consol., a 1, Apoll. p.m. 121). Deci când lipseau ceilalţi doi, Rhadamanthus şi Aeacus, Minos îi înlocuia dând sentinţe în modul cel mai drept cu putinţă. Numele acestui judecător, la Svioni, înseamnă "mai bun", căci *man, minn, minur, madur* şi cuvântul compus *lagmadur* , îl susţin. Aşa cum se constată din fragmentele de legi străvechi (c. I, Ting. br. Westg.), această vocabulă înseamnă "a judeca foarte drept" şi "a desfăşura audierea corectă a martorilor", ba chiar "a conduce procese" în locul regelui. Am spus Aeacus ca guvernator în imperiul umbrelor o dată cu judecata de apoi; el este *ä aks* ("un judecător întotdeauna aspru"), poate şi pentru că erau doi gemeni, *Rhadamanthus* şi *Aeakus*, Rhadamanthus fiind mult mai blând; Ovidiu (In Ibin) vorbeşte de Aeacus *care în problema pedepselor va fi mai ingenios* sau Horatius (Carm., II, Od. XIII): "Sub domnia tenebroasei Proserpine îl vedem pe Aeacus ca judecător".

Farnabius (în notele I citate mai sus din Herc. fur.) conform jurisdicţiei atunci în vigoare, la Sueoni era nevoie de doi judecători cu bagheta sau bastonaşul judiciar; în mediul urban însă, era nevoie întotdeauna de trei, după cum reiese din fragmentele de incunabule păstrate. Cu aceasta concordă şi Codicele de legi civile ale regilor Ericus Magnus şi Christophorus. Nu altfel apare organizată judecata şi la scriitorii greci şi latini. Platon menţionează trei la număr (Apol. Socrat. spre final) ca şi la cei vechi ai noştri *thridie / thriptur / thriptoler* ; Cicero (I, Tuscul. Conf. legum Fragm.) îi enumeră în următoarea ordine: Rhadamanthus, Aeacus şi Triptolem. După cum astfel sunt indicate două grade de făcut apel în instanţă, adică de la Rhadamanthus la Minos, de la Minos la rege sau Jupiter (căci în legile vechi nu se întâlnesc mai mulţi şi nici în scrierile vechi) şi chiar în forma universală de judecată şi tot aceeaşi a fost reprezentată - ba chiar într-un chip solemn - şi în patria noastră, încă de la începuturile ei, foarte pe scurt şi foarte veridic totodată, dar nu a fost exprimată popoarelor de pe aceste meleaguri, prin viu grai. Dar aşa cum am arătat deja, în legile vechi se face menţiunea a trei personaje juridice Tierdhungs Nambd (c. III, Rest. br. Ol., c. III, Westg., c. XIX).

În capitolul al XIX-lea din Thiuwa br W. gL.L. este amintit, în anumite procese ale celor două părţi trebuia să fie achitat de către asesorii aceluiaşi complet de judecată (aceleiaşi judecăţi) conform reglementărilor pe atunci în vigoare: *As fiartunt Nambd.* (cf. Memb. mss. et cap. III spre final). Astfel chiar în lacuna care se constată în Codicele editat de Stiernhielmius, fără nici o urmă de îndoială, trebuie completat, adică din vechile incunabule, ba chiar şi din cel de-al treilea capitol Rattiös-br / unde se tratează foarte limpede despre lucruri asemănătoare, aşa că s-ar putea avea perfect sorţi de izbândă. Căci în vremurile cele mai vechi, nu avea nici o valoare *startunr* / cel care era prefect al întregului teritoriu al Regatului şi venise după ce avusese loc repartiţia proceselor, aşa că aceasta era total necunoscută unor judecători. De aceea, Vergilius cu eleganţa care-l caracteriza, nu a stat la îndoială să laude *trinitatea* chiar din legendele Grecilor: adică locul judecăţii supreme, în interpretarea lui Platon (Dial. V. de II în Gorg., p.m. 371, conf. p. 370 şi 372); Axioch (De contemnenda morte, spre final) din care pornesc două căi paralele, una spre lăcaşul celor fericiţi, o alta spre Tartar.

§8. Aici sunt descrise pe scurt lucruri despre imortalitatea sufletelor, în care Geţii au crezut dintotdeauna (Geţii, adică Gautoi, Gautar, *Gothar*, Gothi[19]); iată aici cuvintele meritorii ale lui Vulcanius, despre care am vorbit şi mai sus cu totul laudativ: "Nu pot să trec sub tăcere faptul că întotdeauna am fost admiratorul, mai mult decât al tuturor, al acestui nume prin excelenţă nobil al unui neam, care crede din adâncul inimii lui în nemurirea sufletelor, căci, după judecata mea, condamnând puternic moartea, ei capătă un curaj neţărmurit de a înfăptui orice; după cum se vede, neamul Geţilor s-a ivit dintotdeauna aşa de la natură, el a fost şi este un popor cu totul aparte şi veşnic". Mai adaugă, pe lângă acestea, şi inscripţiile străvechi gravate în piatră de către profani unde asemenea şi alte formule le vedem cu sufletul şi cu ochii noştri de pe aceste meleaguri şi locuinţe de la lăcaşurile celor fericiţi la cel mai înalt cuprins al cerului, îmbrăţişând şi înlănţuind toate. Şi nu fără cea mai mare admiraţie, se citesc următoarele pe inscripţia dedicată zeului nemuritor şi operei sale, mulţumirile aduse de susţinătorii lui (inscripţia este gravată cu caractere runice, n.t.): "Zeul să fie mai binevoitor cu sufletul acestuia; zeul să ajute sufletul acestuia. Zeul să facă numai bine sufletelor tuturor acestora. Zeul să bucure veşnic sufletele tuturor acestora." Vezi şi Platon (Axioch., ult. pagină), unde Socrates relatează din Gobryas Magul că strămoşul acestuia a fost trimis în Delos, pentru ca să protejeze acea insulă; acolo, din nişte tăbliţe de aramă pe care Opis (alt nume al Dianei) şi Hecaergus (Hecaerge, o nimfă însoţitoare a Dianei, n.t.) le primiseră de la Hyperboreeni, a învăţat că după ce sufletul a ieşit din trup, coboară undeva, într-un loc subpământean necunoscut, în care se vede palatul lui Pluton, nu mai mic decât cel al lui Joe. În cele care urmează vor fi văzute şi alte lucruri lămurite de mine.

FUNDAȚIA DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

Președinte: dr. Napoleon Săvescu
21-26 Broadway, New York, NY
11106, U.S.A.
Phone: (718) 932- 1700 or 031 810
6172; FAX: (718) 728- 7635;
E- mail: nsavescu@nyc.rr.com

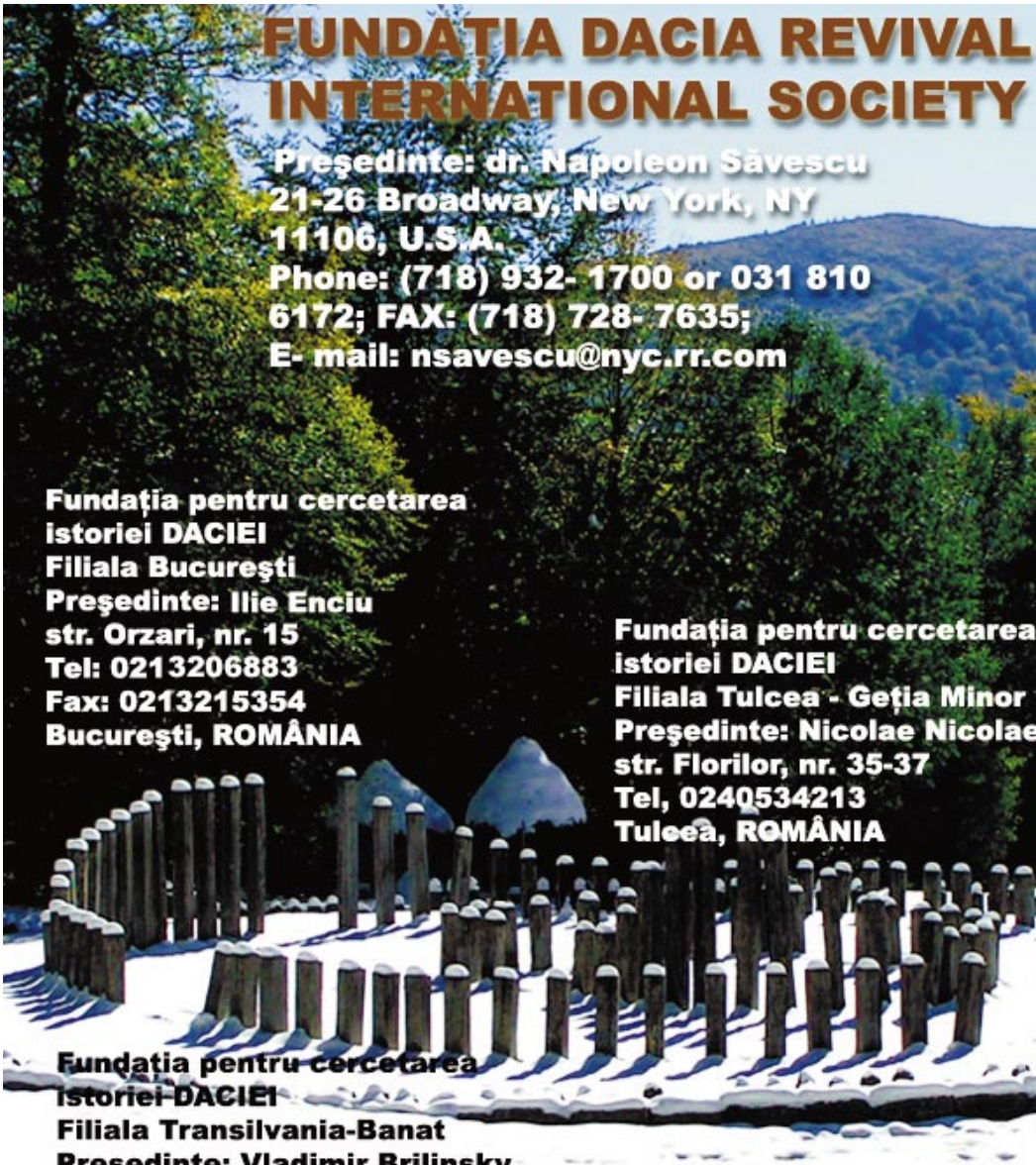

Fundația pentru cercetarea
istoriei DACIEI
Filiala București
Președinte: Ilie Enciu
str. Orzari, nr. 15
Tel: 0213206883
Fax: 0213215354
București, ROMÂNIA

Fundația pentru cercetarea
istoriei DACIEI
Filiala Tulcea - Geția Minor
Președinte: Nicolae Nicolae
str. Florilor, nr. 35-37
Tel, 0240534213
Tulcea, ROMÂNIA

Fundația pentru cercetarea
istoriei DACIEI
Filiala Transilvania-Banat
Președinte: Vladimir Brilinsky
str. Carpați, nr. 12, bl F, ap. 11
Tel: 0254223853
Fax: 0354104424
E-mail: malus_dacus@yahoo.com
Deva, ROMÂNIA

Dacă doriți să deveniți membru al Fundației DACIA REVIVAL, vă invităm să vă adresați uneia din filialele ce aparțin acestei fundații